Nr. 19 HAMICPE שנה שמינית.

מחיר החתימה על המצפה
באוסטריא אונגרן:
לשנה . . . . 7.— כתרים
לחצי שנה . . . . 3.50 „
לרבע . . . . 1.75 „
באשכנז:
לשנה . . . . 8.— כתרים
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.
„רמת המצפה"
נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה
ומכיל חמר ספרותי יותר מאשר עד כה.
אין הנחה מהמחיר.

המצפה

ערתון שבועי
לכל עניני החיים, לספרות ולמדע"ם ולכל עניני היהודים.
יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גדל השטה.
ברכת מז"ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
זו או זו בראש הגליון שני כתרים
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת לארמיניסטרציה
„HAMICPE" Kraków,
(Oesterreich :בחוץ לארץ להוסיף)
בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

קראקא, י"ד אייר פ' אמור התרע"א. גליון יט. Kraków, 12 Maja 1911.

הריני מברך את ידידי המשכיל השוע הישיש מר פנחס יאזעפסטאל בווין להצטיינות בנו החרוץ מר אדולף, ראש חברת „אוסטריא" בברסלאו ע"י מלך זכסים, שנתן לו את תו הפרשים של אגודת אלברכט (ריטערקרייץ דעס אלברעכט-ארדענס) בעד עמלו להרבות המסחר ולטובת הצבור אחרי שנכתר גם מאת קיסר אוסטריא בתו הזהב עם הכתר בעד מעשיו הטובים.

ש. מ. לזר.

לשאלת הדירות.

ב.

את הצרה הזאת, צרת הדירות, שאנו שרויים בתוכה פה בערי אוסטריא בדור הזה, הרגישו עמי התרבות הגדולים, האנגלים והאשכנזים, כבר לפני שלשה דורות. הצרה הזאת היא בת לויתו של שלטון הקפיטליסמוס. כאשר יקומו בתי-חרשת גדולים ואתם יתרכז מסחר גדול בידי יחידים בעלי הון, המוציאים סחורה הרבה לחוץ-לארץ, יתפשט הישוב העירוני מהרה. רבבות פועלים יתקבצו למקום אחד ועמהם המון סוחרים קטנים, חנונים, מתובים בעלי-מלאכה, פקידים וכו' והערים תגדלנה משנה לשנה. העשירים שבהמון הגדול הזה בונים להם ארמנות וסתם בתים נהדרים ורחבי ידים, אבל להמון הדלים חסרי ההון תחסרנה תמיד דירות לשבת בהן, כי אין ידם משגת לבנות בית לכל בית-אב כמו שעושים האכרים בכפרים, כי מחיר הקרקע רב מאד. ומפני יוקר הקרקע אין כדאי רק לבנות בתים גבוהים בעלי עליות. אבל מי זה יבנה את הבתים האלה, להשכיר דירות לעניים מרי-נפש ? בעלי עסק יחידים אין את נפשם לטפל בזה. בדור האחרון הנוכחי נוספה עוד סבה למחסור הדירות, מלבד התפתחות החרשת ורבוי ההון הגדול: התרבות בני האדם בשעור שלא היה עוד. התקנות ההיגיניות, שנתקנו ע"י הממשלות בערים, הועילו להמעיט את המחלות והתמותה ולהרבות את הפריה ורביה. חקלת התנאים בהעברת סחורה ממקום למקום עשתה את התפרצות הרעב באיזו ארץ לאי-אפשר. בדורות הקודמים הכרית הרעב מאות אלף בני אדם בכל מדינה לעתים תכופות; בני אדם נפלו כזבובים. ואהבת הצדק וסדרי המדינה וחקים טובים והשגחת הפוליציה במדינות התרבות עושים את שלהם: ממעטים את שפיכת הדמים בין ביחיד (שוד ורצח) בין בצבור (במלחמה) וכפי האפשר גם את העניות. ובני-אדם מתרבים בדור הזה בשעור שלא נתרבו בו מימות עולם וממילא נרגש תמיד מחסור בדירות לדלת העם בערים הגדולות, שבהן אין יד העני משגת לבנות לו בית.

אנגליא ואשכנז היו הארצות הראשונות, שנתרבו כה הערים הגדולות מפני החרשת המרובה ושאלת הדירות לעניים עומדה שם זה מאה שנה על הפרק. ע"כ היו הן הראשונות, שדאגו בצבור לתקנת הדירות. בראש עמדו הממשלות, שמעשיה הראשונים היו, שלא להטיל מס על בתי עניים כאלה ובכלל לא הרבו שם להטיל מס על בתים. באנגליא מס הבתים הוא רק שלשה וג' רבעים אחוזים ממאה הכנסת השכירות, כלומר בית המכניס אלף כתר לשנה משלם מס רק 37 כתר לשנה, אבל זה רק בעשירים, העניים פטורים גם מזה. באשכנז ברוב המדינות אין מס הבתים עולה רק עד לארבעה אחוזים ממאה. וחוץ מזה שקד שם כל הצבור להכין בתים לכל אדם. לתכלית זאת ההזיקו בכלל האחדות. כלל גדול הוא בכל צרה וכבדות, שמה שאין היחיד יכול יוכלו הרכים בכחות מאוחדים. ובן יסדו אגודות בוני בתים. קצת האגודות האלו מוכרות בתים לדלים, לשלם מחירן לשעורים קטנים, קצתן משכירות להם דירות בזול ובתנאים נוחים וקצתן מלוות להם כסף, לבנות בתים בשותפות. באנגליא ובאשכנז אגודות כאלו הן אחד ממוסדי הצבור הנחוצים והקבועים ואין איש יכול לשער לו איך אפשר בלעדיהן. ובכלל עסק בנין הבתים באשכנז אף לעשירים אינו מסור בידי יחידים, אלא בידי אגודות גדולות. שתים עשרה אגודות כאלו חלקו ביניהן כל ארצות אשכנז לי"ב חלקים שוים והן מספיקות בתים לכל הערים כפי הצרך. באפן כזה נקל להבין, שאין שם אפשרות למחסור דירות וליקרות בדירות ומכ"ש לחמס יחידים הולכי בטל, העושים מסחר בבתים, להעלות את המחיר משנה לשנה ולעשות עשר על נקלה על חשבון עמלים דלים, כמו הנגע, שפשתה בכל ערי אוסטריא ואונגרן ורוסיא, הארצות, שנשארו אחורנית בתרבות ובסדרי בני אדם מן הישוב.

באוסטריא גרוע המצב מאשר בכל העולם מפני המס העצום המוטל על הבתים. בעוד אשר ברוב ארצות המערב אין מס הבנין עולה אלא, כאמור, לארבעה אחוזים ממאה הכנסה, עולה המס בערי אוסטריא עד קרוב להמשים אחוזים. ואולם לסדר את בנין הבתים ע"י אגודות של מומחים באופן הנ"ל ולהספיק דירות

פיליטון

הקונה בכסף מלא.

רחוב ז' באדסה ידוע לכל במסחר כלי הזהב והכסף, שהתרכז בו. רוב הסוחרים מהמין הזה אוו למושב להם את הרחוב הזה וקוני כלי-כסף ותכשיטים מכל רוסיא הדרומית יודעים, כי רק שם ימצאו כל כלי חמדה. אחד הסוחרים הנודעים לשם הוא מר מתתיהו וויערזאהן, מר וויערזאהן צבר לו בשקידתו ובאמונתו במשא ומתן הון הגון ובהיותו נודע באיש עומד בדבורו, שפיו ולבו שוים, רכש לו את בני מרום עם הארץ לקונים. כל השרים והאצילים ממרחק כמה פרסאות מוסרים זה לזה את שם הסוחר הנאמן מתתיהו וויערזאהן כאיש הראוי לבטוח בו בקנית כלי-זהב וכסף. דירתו רחוקה מהלך רבע שעה מבית מסחרו והכל יודעים, כי בכל דבר גדול אינו מעמיד על דעתו, כי-אם מתיעץ עם אשתו, אשר אמנם אינה מאותן נשי החיל המצויות בין הסוחרים היהודים, הקשורות בבית המסחר ככלב בחצר אדונו. היא מאותן הנשים המפונקות והעדינות, אשר לא נסו הצג רגליהן על הארץ מהתענג ומרוך ואשר בעליהן עובדים אותן מיראה בהדרת כבוד והן גוערות בהם כמו במשרת אוכל לחמן. אבל יש אומרים, כי ראויה הוא לעבדה ולכבדה כל כך, כי אמנם אשה חכמה היא והיא לעזר לבעלה בעצותיה הנאמנות והוא בוטח בה בכלכלת הונו הנצבר ואינו יודע אתה מאומה בהפקדת הכסף, אינו דורש לעולם השבון ממנה, רק בהיותו צריך איזה סכום לקנות סחורה, היא נותנה לו ובמכרו סחורה הוא משיב לה את כל כסף הפדיון. בחוץ מתפאר מר וויערזאהן, כי גזבר, כזה שיש לו באשתו אין בכל העולם. ואולם היא רואה בו רק עבד נאמן, שתעודתו לעבוד בשבילה ולהביא לה למלא אמתחותיה.

הדבר קרה אחרי תום המלחמה במנדשור. אז מצויים היו בכל ערי רוסיא פקידי צבא, שהביאו הון רב מן המלחמה ולהסוחרים היו מעט תשלומים בעד הנזק הרב, ישסבלו בעת המלחמה. רבים מהפקידים האלה נשאו נשים אחרי שובם בשלום וסדרו להם כלי-בית יקרים כפי כבודם. הן לא לריק זכו באותות כבוד ובנבוי שנות עבודתם והעיקר: בהון.

בעת ההוא בא משרת גנראל, לבוש בגדי עבדי האצילים, אל בית מסחרו של וויערזאהן ושאל, אם לא היה פה הארון גנראל וולקנוב. מר וויערזאהן השיב, שלא נתכבד עוד לדעת את הגנראל ההוא. המשרת כאר לו, כי אדונו הגנראל מקסים וולקנוב רוצה לקנות לו לביתו, שסדר לו בכפר, מעט בלי כסף וצוהו ללכת אל בית המסחר של וויערזאהן ולהמתין פה. המשרת סים דבריו: מראה הגנראל, הלבוש עתה בגדי אזרחים, כגבור מלחמה ואמנם הראה גבורות במלחמה עם היפנים, שבה נקצצה זרועו הימנית ותחתיה רכש לו כמה אותות כבוד. עוד יש לי להזמין איזו דברים ברחוב פאוולא, אדוני בודאי יבא הנה בעוד רגעים אחדים, אנא הגידה לו אדוני, כי בטרם יעברו עשרה מינוטים אשוב הלום.

המשרת יצא ומיד בא הגנראל, אשר למרות תלבשתו האזרחי היה נכר, כי משרי הצבא הוא. לבושו היה נהדר ואותות הכבוד על חזהו. שרולו הימני היה ריק ודבוק אל החזה.

דברו הראשון היה שאלתו על עבדו ותמה על פחזותו, שלא חכה לו. אחרי כן ספר להסוחר, כי אחרי שאון המלחמה הוא רוצה לשבת במנוחה על אחוזת נחלתו בכפר פלוני והוא מסדר לו כלי-בית מעטים, אבל טובים. אחד מידידיו הגיד לו, כי הוא, מר וויערזאהן יש לו לפעמים כלי-כסף ישנים למכור, כאלה הוא רוצה לקנות אם יוטבו בעיניו. אך עליו להעיר, שאם יהיה איזה אות או ראשי תבות הרותים על הכלים צריכים להסירם ולחרות עליהם שמו בראשי תבות כזה ובדברו זאת הראה להסוחר תבת כסף של טבק, שעליה חרות שמו בראשי תבות .M. W.

עודנו מדבר והמשרת בא ועמד בצד אדונו, שהציג לפניו הסוחר כל מיני כלי-כסף ישנים, כוסות סכינים, כפות, מזלגות, פנכות, ספלים ומנורות. קצתם מצאו חן בעיני הגנראל ושאל על מחירם. המחיר נראה רב בעיניו והעיר, שעל הסוחר לדעת, כי בכסף מלא יקנה את הסחורה ולא יקח בהקפה, כי לא חלילה בשואלי קרדיט חלקו. גם נכון הוא להזכיר את הסוחר לטובה בין מכיריו ויש לקוות לקונים חדשים בעבורו. כשמוע הסוחר דבורים כאלה התפשר מהרה בדבר המחיר ומכר לו כלים בעד 2650 רובל. המשרת כבר הכין סל גדול, להחביא את הכלים וכאשר נגמרה

לעניים, שאין ידם משגת לרכוש להם בתים, כמעט שלא נעשה באוסטריא מאומה. ונפלא הדבר בשימנו אל לב, שבאמת נחשבת אוסטריא בין הארצות, שרבו בהן האגודות הכלכליות, להלואת כסף לבעלי עסק קטנים, ליסוד חניות בשותפות לפקידים, לפועלים ולאכרים, לקנית חמר לעבודה לבעלי מלאכה בשותפות ולממכר פרי עמלם, להמציא שוקים לפרי אדמתם ובהמתם של אכרים וכדומה. מספר האגודות הכלכליות הוא היום באוסטריא קרוב לעשרים אלף. כמעט אין ארץ — מלבד אשכנז — שתוכל להתחרות במקצוע האגודות עם אוסטריא. טעם הדבר נקל להבין. מצד אחד שולטה פה הקנאה בין המעמדים יותר מבכל ארץ מפני הכחות הדמגוגיים הפועלים פה. לזה יש לחשוב גם את האנטישמות, המעוררה תאות העם, לגזול את המסחר הקטן מידי היהודים. ומצד שני פעל חסר הפרנסה של יהודי גליציא, להרכות את אגודות הקרדיט בגליציא, כי הרבית עם האכרים נאסר וחרשת המעשה איננה והחנוך הרע עושה את שלו, להרגיל את בני היהודים בפרנסות קלות. ובעוד אשר באשכנז מפריחות בין יתר האגודות גם אגודות כוני בתים, לא נעשה באוסטריא במקצוע הזה כמעט מאומה. אע״פ שבדור האחרון מתרבות גם באוסטריא הערים הגדולות, שיושביהן הולכים הלוך ורב משנה לשנה ולעניים אין דירות. וקשה לדעת טעם ההתרשלות. הלא דוקא בענף הזה שבצרכי האדם יש צרך פה יותר מבאחרים, להתחבר ולעבוד באחוד הכחות, להסיר את מכת מחסור הדירות השולטה באכזריות באוסטריא יותר מאשר בכל העולם. ולמרות המס הרב המוטל על הבתים פה ומכביד על האדם יותר מבכל העולם, היו אגודות מאוחדות יכולות לעזור הרבה. אכן מקרה הוא.

ובכל זאת נסיונות בודדים כבר נעשו גם באוסטריא. בווין בנו להם הפועלים בית ענקי (ארבייט־ערהיים) פטור ממס לצרכי דירה ואספות וחניות, בית למופת. בבודפסט בנתה הנהגת העיר בתים רבים לפקידים, להיות להם דירות בזול. וכן יבנו בקראקא בתים לפקידי מסלת-הברזל על יסוד השותפות וכל אחד ירכוש לו את דירתו לאט לאט לצמיתות.

אך מה שנוגע לנו היהודים ביחוד הוא הנסיון, שנעשה בקראקא ליסוד אגודות יהודיות כאלו ע״י ד״ר אדולף גרוס, וראוי מעשהו להיות למופת לכל הערים. נסיונו לא הצליח עוד כמו שעלה במחשבה לפניו, כי חסרון גדול יש באיש החרוץ הזה; הוא השתמש בתקנתו הטובה הזאת לשם פוליטיקה, להרבות את הנמשכים אחריו לתועלת רכישת מנדטים ולהוציא את משרות הכבוד מידי אנשי „הקהל". ע״כ בכל התועלת הגדולה, שיש במעשהו זה, לא התחברו אליו עשירי הקהלה ואף לא בעלי הבתים הבינונים, הנמשכים אחרי המפלגה שכנגדו או שאין להם חפץ להתערב בפוליטיקה. במפעלו החשוב של גרוס לא השתתפו רק מתי מספר אנשי מפלגתו. ובכל זאת בעל-כרחנו נודה על האמת, כי גדולות פעל. כי מתוך הנסיון הקטן בקראקא הצליח בדבר גדול בכל הממלכה, והיה למסולל מסלה לא רק בעיר קראקא לבדה, אלא בכל ממלכת אוסטריא. כי הוא לבדו בתור ציר בית-הנבחרים, אף שלא היה שייך לשום מפלגה, הוציא אל הפעל את חוק יסוד קפה כללית לבנין בתים לכל ערי הממלכה. במעשהו זה הביא דבר טוב לידי נצחון ע״י המון מפלגות שבפרלמנט הצוררות זו את זו ושאין לו חלק אף באחת. ואף שהממשלה התנגדה להצעתו הצליח למצוא לה רוב גם בבית הנבחרים וגם בבית האדונים, לעשותה לחוק עולם. ע״פ החוק הזה תקצוב הממשלה מהכנסותיה בכל שנה סכום ידוע, לאסוף קפה של רבע מיליארד, לתמוך באגודות כוני בתים בכל ערי הממלכה. ולא בכסף צריכה הממשלה לתמכן, אלא בערבתה. אגודת דירים, הבונה בתים לדירות קטנות, שאין שטח כל דירה רב משמונים מטר מעוקבות (מלבד המטבח וחדר המרחץ ובה״כ), תערוב הממשלה בקפה הזאת בעדה עד תשעים אחוזים ממאה בשוים של הבתים. באופן הזה אם יש לאגודה רק עשרת אלפי כתר תוכל לבנות מיד בתים בעד מאת אלף וכל בנק ישלים את הנותר, תחת אשר בלי ערובת הממשלה לא הלוו הבנקים רק ארבעים אחוזים ממאה. הערובה היא רק בתנאי שלא תחשוב האגודה רבית מהונה רק חמשה פרצנט, למען תשכיר את הדירות בזול. באופן הזה יוכלו יושבי כל הערים, ליסד להם אגודות כאלו בתנאים נאותים, להכין דירות לעצמם בזול גדול וינצלו מחמס השפקולנטים ואם יתרבו בתים כאלה בעלי דירות קטנות לדלים בזול, עד כדי הצרך, ממילא יוזל מחיר הדירות בכל העיר ואנשי חמס יאבדו תקיפותם וזרוע רמה תשבר.

וזה דבר האגודה היהודית בקראקא, שנוסדה לפני החוק החדש ועתה תהנה גם הוא מן החוק.

יחידים ממפלגת הד״ר גרוס השתתפו בסכומים קטנים וקנו קרקע ברבע היהודים ובנו עליו שלשה בתים. הבנין ארך שנים אחדות מאפס כסף כפי הצרך. החסרון היה, כאמור. יען היתה האגודה בידי מפלגה אחת. אגודה כזאת צריכה להוסד מאת האנשים בלי הבדל מפלגה. אבל סוף סוף נגמרו הבתים ובהם דירות לששים בית-אב. ההוצאות עלו לסך 220.000 כתר ונטלו עליהם מלוה בבנק בסך מאה אלף כתר. משלשת הבתים אחד חפשי ממס 18 שנה ושנים רק 12. רוב הדירות הם בני חדר ומטבח והשאר בני חדר אחד. שכר חדר ומטבח 30 עד 34 כתר לחדש (כבתים אחרים בעיר שוים כאלה יותר מארבעים לחדש) ומחיר חדר אחד 14 עד 16 לחדש (שויו בעיר לפחות 20). כמובן קפצו מאות שוכרים על הדירות והטילו גורל ביניהם ומי שזכה בגורל הוא השוכר. על כל שוכר לתת, מלבד השכירות, גם ערבון מאה כתר, שהוא נוטל מהם עסקא. הערבון משמש להשלים הכסף החסר לאגודה. מלבד הדירות יש לאגודה באחד הבתים גם היכל גדול, המשמש לאספות־עם ולהשכירו לפעמים לתיאטרון יהודי וכדומה. גם יש שם בית-מקרא לעם. בזה נתגלה המיסד כאיש המפלגה. דרך אגב בקש לזכות בהון הדל של האגודה גם את מפלגתו והלא במקום ההיכל הגדול ובית-המקרא (צריך לדעת, שיש לקהלת קראקא בית-מקרא גדול, הנתמך מן הקהלה וחברות אחדות) היו יכולים להיות עוד חמש דירות לעניים וממילא היה מחיר כל הדירות נמוך יותר. שלשה בתים בקראקא הם כאין ואין רשמם נכר. אגודה, שאינה בידי מפלגה, היתה יכולה לבנות שלשים בתים ומחיר הדירות היה יורד מיד בכל העיר.

עתה נגשת האגודה, לבנות עוד שלשה בתים ע״פ זכות החוק החדש. הנהגת העיר משתתפת עתה במתן קרקע בזול, שלא תקח ממנו רק רבית קטנה מאד. בשנים מהבתים תהיינה דירות בנות חדר ומטבח ובאחד בנות שני חדרים ומטבח. שוכרי אלה האחרונים יצטרכו להשתתף באגודה כל אחד בסך 1500 כתר. באחד הבתים יהיה בית מאפה לחם ועגות ומצות לפסח של האגודה, לקבוע בזה מחיר זול ללחם לכל העיר.

העבודה פנה הגנראל אל היהודי בבקשה קטנה: עלי להשתמש שוב בחסדך אדוני. בעבדי את עבודת הקיסר וארץ מולדתי הפסדתי את ימיני, כאשר אדוני רואה, כאלו לא חפצה ההשגחה שהיד, שעבדה עבודת הקדש, תשמש עוד לעבודות חול. משרתי הוא אכר גם, אינו יכול לכתוב. לכן הואל נא לכתוב למעני שורות אחדות אל אשתי, שתתן לי את הסכום הדרוש לשלם לך ואני אשלח את הפתקא ביד משרתי אל אשתי, אשר במלון צנטרל וכאשר יביא את הכסף במלואו תמסר לו את הכלים. מר וויערזאהן לקח עט וניר עם הפירמא שלו והגנראל הקריא לפניו: „חביבתי: קניתי מעט כלי-כסף ישנים ואקוה שימצאו חן בעיניך, לכן הואילי נא ושלחי לי ביד מוכ״ז 2650 רובל".

„הוסף נא למטה גם חתימתי, די בראשי תבות M. W., קרא הגנראל, כאשר הפסיק וויערזאהן את הכתיבה. האין הדבר פלא? ראה נא, ראשי התבות של שמי ושל שמך שוים הם! שחוק המקרה!"

וויערזאהן חתם גם את הראשי תבות. אח״כ לקח הגנראל את העט בשמאלו ועשה על הניר כמין חצי לבנה והעיר: „זה סימן חתימתי, מה לעשות, אין השמאל יכולה לכתוב יותר".

אחרי כן פקד הגנראל על משרתו: „לך מהרה אל הגבירה, להביא את הכסף ואני אמתין פה, הלא אין המלון רחוק". המשרת יצא והגנראל ישב להמתין. עברו עשרים מינוטים והמשרת לא בא. אז אבד הגנראל את ארך-רוחו וגנה את הריק והפוחז, שבודאי מצא לו חברים בחוץ והוא מפטפט עמהם ושכח לשוב. הסוחר עמל להרגיעו, כי אפשר שלא מצא את הגבירה במלון ועליו להמתין שם. „אפשר", ענה הגנראל, „אבל טוב שאלך אחריו, לראות מה היה לו. אולי ישוב הוא קודם לי ויביא את הכסף, אז הואל נא אדוני למסור לו את הכלים, אינך צריך להמתין לי".

הגנראל יצא והמשרת לא שב. הדבר היה לפלא, אבל מה יש לירא, הלא הכלים עודם מונחים פה.

כאשר ישב מר וויערזאהן בביתו בצהרים אצל השלחן לאכול, שאלתהו אשתו על כלי-הכסף הישנים אשר קנה.

„קניתי?" תמה וויערזאהן, „מכרתי ולא קניתי. אבל מאין ידעת על-אדות כלים ישנים?".

„מכרת? ולמה שלחת להביא לך כסף", התפלאה האשה.

„אני שלחתי אליך? מה זה חלמת?!"

„הרי מכתבך לפניך על גליון עם הפירמא שלנו. האין זה כתב ידך? מה עשית, פתי! עכרתני! הוי מתי תחכם! נפלת בידי רמאי. אני נתתי למשרת ההוא את הכסף בלי כל השש ופקפוק. דמיתי כי קנית כלי-כסף מידי איזה נסיך".

הצליחה המרמה. הסל עודנו עומד בבית המסחר. הפוליציא עמלה כמה שבועות, לחפש אחרי הרמאים ולא גלתה עקבותיהם. טעות הוא לחשוב, כי באמת היה הרמאי גדם, בעל יד אחת; קרוב לשער, כי הסתיר את ימינו בערמה תחת בגדיו, לרמות את היהודי, כדי שיכתיב לו המכתב בכתב ידו. ואפשר להתערב, כי מיד בצאתו מבית המסחר השתמש בשתי ידיו, להסיר את השפם הדבוק מתחת לחטמו.

א. פ.

על המצפה.

בשאון הבחירה.

הרשות נתונה לכל אדם להרהר הרהורים רעים וטובים כאות נפשו בלי מפריע. יש אשר יביאו ההרהורים את המהרהר לכאב-לב ולדאבון נפש ואין בכחו לעצרם בקרבו, כי גדול הכאב מאד, וכאשר ירציאם לאחרים והם משתתפים בצערו של האומלל ומטפלים בענין המכאיב יבואו לתוצאות אחרות וימצאו, שדוקא הענין הזה, שהעציב רוח ידידם, מביא לעליצות, לרוממות-הרוח, לעז והתעוררות.

מקרה כזה קרה עתה לסופר עברי. כל העולם שמח והוא עצב. הד״ר ש. ברנפלד קובל ב„הרהורים שלא בעתם" ב„הצפירה" גליון 90 על ההנהגה הציונית המחשה לציוני גליציא, שנכנסו בעבי הקורה של תנועת הבחירות ומתפלא, שלא מצא בכתבי הקדש, בשני התלמודים וגם בספר הפילוסופיא הדתית שלו שום רמז לקשר עם רותינים וסוציאלים בענין פוליטי ומתאונן על שהוא מוכרח לעמוד מרחוק ולהביט על מאורע זו מתוך כאב לב ודאבון נפש, ומסים שתנועת הבחירות היא אצלו כזבוז הכחות לבטלה, הפסד מרובה לתנועה הלאומית. — שאלה כעין זו כבר העסיקה מוחות עסקני הציונים לפני שנת 1907 בקונפרנציות שונות. דנו אם להכנים בפרוגרמה הציונית את הפוליטיקה בגלות ואיך להתאים עבודת-ההוה בגלות לשאיפה של עתיד בארץ אבותינו. נמצאו מתנגדים, נמצאו ציונים טהורים, שצוחו, שהפוליטיקה הגלותית תביא הפסד ומעצור למטרת הציונות; אבל זרם-החיים לא חשב עם דעות כאלה ושטף את טובי-הציונים לעבודת ההוה בגלות ומה שלא הגיד שכלם של הציונים הטהורים הגיד הזמן, שעבודת ההוה בגלות היא נחוצה ואין להפסיק חיי עם באמצע, ובאין הוה אין עתיד. מאז הוסרה שאלה זו מסדר היום. סתם לאומיים לא התנגדו מעולם לפוליטיקה, המתנגדים היו הציונים ועכשו כאשר השלימו גם הציונים עם הפוליטיקה בגלות בא הד״ר ברנפלד, שאיננו ציוני אלא סתם לאומי *) ומהרהר אחריה בכאב לב ודאבון נפש!

עודנו זוכרים את התקופה שיהודי גליציה היו אינדיפרנטים ולא השתמשו בזכיותיהם, לא דרשו באי-כחם, שיגינו ושישתדלו בעדם; עודנו זוכרים

---

*) טעות בידי הכותב. ברנפלד אינו לאומי רק לפי אמנותו, שהוא סופר עברי, אבל השקפותיו הן אלה של חכמי ישראל המתבוללים, שנואשו מקיום לאום יהודי והטא שאין לו כפרה הוא ביד העורכים העברים, זמאספים מאמריו בשאלות לאומיות לנזק עמנו. יטפל ברנפלד בענינים מדעיים, חמר לא יחסר לו.

המערכת.

יהודי-גליציה בתור יהודי־חצר, יהודי-מה-יפית, בהיותם כפופים וזוחלים, נכנעים ומיהלים לחסדי הפריצים, שישליכו לדם עצם. אז העירו בני-עליה למוסר אזנם, אז הרימו הסופרים קולם: הקיצה עמי! אז הציגו הסופרים הלאומים את השפלות והכנעה, את העכרות והזחילות לנס קלון, תארו אז את יהודי-גליציה בצבעים שחורים, שמו אותם לאינם מן-הישוב. הביטו עליהם בכאב לב ובדאבון נפש. ועתה כאשר התעורר העם, כאשר הגביהו את קומתם ועומדים בחרוף נפש להגן על כבודם הלאומי ובלב שלם, קמים אנשים שונים, הרדים והפשים, זקנים עם נערים, אנשים ונשים, אבות ובנים, לתבוע זכותם הטבעית ואמרה אחת תאחד אותם וכלם באחד יענו בלב שלם, למרות אימת השונאים, המאיימים עליהם להשיבם לעפרם, ויאמרו: לא עדר אנחנו, כי אם עם! דורשים זכיותיהם ומבליטים את יהדותם, את לאומתם האינדיוידואלי, מקשים ערפם ומוסרים נפשם להגן על כבוד אומתם; ועל התעוררות זו, אשר ההיסטורין העתידי יסגירנה במסגרת זהב, בא סופר עברי לאומי, אשר כמדומה שיש לו עסק בהיסטוריה שלנו ומביט עליה בכאב לב ובדאבון נפש!

מלבד התועלת המוסרית, שהביאה הפוליטיקה הלאומית ליהודי גליציה, יודעים אנחנו הגליצים עובדות ממשיות, שהביא לנו קלוב-יהודי בארבע-שנים. אנחנו הקרובים למקום המאורע יודעים תועלת ממשית, שהביאה לנו הפוליטיקה. ובשלמי כל החרדה הזאת?

אמנם גם הנעוץ ראשו ורובו בפוליטיקה יודה שאין זאת העיקר ומבלעדיה יש עוד עבודות לאומיות יותר נחוצות. אבל לכל עת ובשעה שכל העמים באוסטריא עומדים הכן להגן על עצמם ולדרוש זכיותיהם ואינם רוצים לותר אפילו על קוצו של יוד, מי זה יוכל לדרוש מהיהודים, שהם יותרו על זכיותיהם שנקנו להם ביסורים ואחרי עמל שנים רבות ואשר רובן עודן רק על הניר? מדוע רק המה ישבו בעצלתים לצפות להסדי הפריצים ולחיות חיי עבדות, חיי שפלות בלי הכרת ערכם?

אדמה שגם אלו באו ראשי-הציונים ליהודי גליציא בפקודה: הדלו! אלו הסכימו להרהורי הד״ר ברנפלד, ־יהודי גליציה יהיו כבשנים קדמוניות, כי אז היו סוקלים אותם באבנים ובלעדיהם היתה התנועה מתחזקה והלכה הלוך וגדול.

כי על העם הוער פה רוח ממרום, רוח לאומי, ההמון הפשוט אינו הולך בגדולות, אין לו לב רהב כלבם של סופרים עברים ידועים, לכרוך את לאומות היהדות בשתוף הערצת הנצרות. המה לאומים פשוטם. כשתגיע השעה, שכל העמים עומדים להגן על זכיותיהם ולדרוש באי-כחם ממש, שיעבדו וישתדלו בעד האומה, נשמע אז גם קול יהודי גליציה, קול יעקב, למרות כח ידו של עשו, הרוצה להפחידו ולהבעיתו.

ובכל מקום ומקום, גם במקומות שאי-אפשר לבחור בא-כח יהודי, אינם רוצים לפרוש מן הצבור ודורשים קנדידטים לאומים. ולאו דוקא הצעירים, אלא גם הזקנים המתונים רוצים להבליט את יהדותם ולהשמיע קולם בשתוף קולות של שאר יהודי המדינה, שלא עדר אנחנו, כי אם עם.

וזהי היהדות הלאומית״! זוהו כחה! להרהורים אלו נבוא אנחנו האנשים הפשוטים, אנהנו הקרובים והיושבים במקום המאורע.

נחום או־ערבאך.

הקרן הקימת לישראל.

הנהגת הקרן הקימת לישראל (הקפה הלאומית) בקלן על נהר רהיין (קאראלינגערינג 31) הוציאה מגלה קטנה, להודיע טיבה, מטרתה, פעולותיה עד בה ואופני קבוץ הכסף לקרן הלאומית הזאת, שלא היתה לנו כזאת מיום לכתנו בגולה. מתכן המגלה המענינת הזאת נוציא את הפרטים האלה: תכלית הקרן היא בנודע, לקנות קרקעות ליהודים נדחים בא״י ולהמציא להם משלח-יד קבוע בעבודת האדמה על אדמת אבותינו. את השאיפה הזאת בודאי יצדיק כל אדם מישראל אם רק איננו מן המתבוללים הקיצונים, הרוצים בטמיעתנו בגוים ובמחית שם ישראל. ומי מאתנו לא יחפוץ, שאנשים נעים ונדים, שלא מצאה כף רגלם מקום מדרך על כל כדור הארץ, יהיו לאנשים קבועים במקום אחד ונהנים מיגיע כפיהם? בתשע שנות קיומה נקבצו בקפה הזאת שלש מיליוני פרנק פרוטות פרוטות מנדבות קטנות ע״י יהודים מכל ארצות תבל, שהתנדבו לקחת על עצמם את הטרח לקבץ. בחלק הגון מן ההון הזה כבר נקנו קרקעות בארץ ישראל. יש לקרן הקימת גני אתרוגים, זית ותפוחי-זהב אצל מסה״ב ירושלם-יפו בכפרי חולדה ובן שמן והדרה. על אדמתה נוסדה המושבה למופת כנרת, לגדל עובדי אדמה מומחים בעזרת הח׳ להכשרת האדמה והמושבה המשותפת מרחביה בגליל. גם בבנין בתים השתתפה הקפה בהלואה על שעבוד קרקע. בעזרתה בנתה אגודת בוני הבתים „אחוזת בית״ ביפו רבע עיר שלם. וכן בחיפה. גם במושבות נבנו בתים בעזרתה לאכרים יהודים. ברוב המעשים, שנעשו בא״י לתועלת הצבור, נטלה הקפה הלאומית חלק הגון. הקרקעות הנקנים בקרן הלאום נשארים לעולם קנין הלאום והעובדים עליהם נחשבים רק כחוכרים. זה מתאים לרוח חקי הקרקע שבתורה, שאין הארץ נמכרת לצמיתות, להיות קנין יחידים ולגרום הצטברות המון קרקעות בידי משפחות מעטות ועשית העם לעבדים. בעזרתה נוסדו במושבות קפות להלואה בשביל אכרים. וכן נוסדו בעזרתה המושבות לפועלים עין גנים ואומגיני. הקפה בנתה במושבות בתים לפועלים, למען ישבו שם בקביעות ולא יצטרכו לפועלים נכרים. בעזרתה נוסדה מושבה של צורפים יהודים עושי כלי כסף יפים מגולי תימן מתלמידי בצלאל בבן שמן אצל לוד. לכל אחד יש שם בית וגן. בירושלם בנתה הקפה שני בתים גדולים לביה״ס בצלאל, המגדל בני האביונים לאומנים השובים. — כל יהודי, יהי מאיזו מפלגה שיהיה, חיב לפקוד את הקרן הקימת בכל שעת הכשר בנדבה ואין לסמוך בזה על נדבות הציונים, כי הקפה היא קנין כלל ישראל ולא קנין מפלגה. היא הגדולה בכל מיני הצדקה.

פיליטון קטן.

הבה נריבה.

חדשות אגלה לכם מהקירותי האחרונות. חפשתי ובדקתי ולא מצאתי לישראל דבר טוב מן המחלקת. אל נא תעשו שום הבדל בין לשם שמים ובין שלא לשם שמים — אחת היא. המחלקת, זוהי מדה יפה, שאין למעלה ממנה ובה נתברך ישראל עם סגולה, לבוא בה לידי אושר וכבוד וגדולה. וסימנך: „דברי ריבות בשעריך — וקמת ועלית״ וכו׳ (דברים י״ז ה׳). הריב מביא לידי עליה, כמו שה„עליה״ (בביהכ״נ) מביאה לידי ריב. איני רוצה להביא לכם ראיה מן ההיסטוריה, כי בזמן הזה כל מה שאדם רוצה תולה בהיסטוריה האמללה ולפי הפירוש שהוא עושה למקרים ידועים תצא לו המסקנה. כבר קם חוקר יהודי להוכיח, בי מלחמת החשמונאים ביונים היתה מלחמת הסוציאליים בקפיטליסמוס (ראה „השלוח״ כרך אהרון) וכבר היו מפלפלים, שרצו להוכיח, כי ריבו של יצחק עם אבימלך היה אם טעם בעיקר דאורייתא או דרבנן ומהלקתו של קרח היתה ע״ד סברת הפרי מגדים בענין נ״ט בר נ״ט. אלא ממקרי הימים האחרונים אראכם, שאין דבר מביא ברכה לנו יותר מן המחלקת. יכולתי להביא ראיה מהעיר פלונית, שזכו בה ע״י מחלקתם לשלשה רבנים ויש אומרים לחמשה. אלא שעדיין ספק בעיני אם רבוי הרבנים בעיר אחת הוא לברכה או לקללה. הרי גם ברבוי הגשם אנו מתנים תנאי שיהיה לברכה ולא לקללה. ואם בדבר גשמי כגשם, שיש בו ממש, כך, בדבר רוחני כהרבנות, שאין בה ממש, לא כל שכן!..

המחלקת בין היהודים הלאומיים בבוקובינה במה ראגה ועצב גרמה לנו, מה כלו עינינו בראותנו, שבמדינה האחת בכל העולם, שיש בה למספר הגון של יהודים מעמד פוליטי חזק, מפסידה המחלקת את מעט הטובה שהיו יכולים להשיג. בושה בסתה פנינו. אין העמים מחרפים ולוחצים אותם והם מחרפים ולוחצים זה את זה. ומה אנו רואים עתה? בשביל המחלקת והפרוד, שבין היהודים הלאומיים שם, השיגו בבחירות לועד המדינה יותר מאשר היו משיגים באחדות, חוץ ממה שהרויחו סרסורי העבירה משני הצדדים, עורכי העתונים, העט על הפגרים וכו׳. שם בוחרים בפעם אחת שנ קנדידטים. האחד בשביל הרוב והשני בשביל המועט (זאת תקנו האשכנזים לעצמם, יען הם המועט שם בכל מקום). אלו היתה אחדות בין היהודים היה נבחר בכל גליל יהודי אחד ואשכנזי אחד, ועכשו בשביל הפרוד הקימו היהודים שני קנדידטים בכל גליל ושניהם נבחרו וקפחו זכות האשכנזים. כן נבחר פרופסור קלנר וזה שכנגדו היהודי הלאומי משנה ראש האזרחים ווייסלברג, והקנדידט הנצרי של המועט פרופסר סקדל נפל. ואע״פ שנאותו היהודים להחזיר ברצון לאשכנזים בטשרנוביץ מנדט אחד, שהיה בטוח ליהודי, וואלשטיין, יען לא חפצו להקניט כל כך את שכניהם האשכנזים, מכל מקום הרוחנו, שנבחר הקנדידט החשוב לנו הציוני קלנר והאשכנזים היו תלויים בדעת הבוחרים היהודים. ועוד אחת הרוחנו: האשכנזים נוכחו עתה, כי הסכילו בכופם את היהודים ע״י הממשלה להתחבר עמהם בקוריה אהת ועתה בראותם איזו תשועה עשתה המחלקת ליהודים, הם צועקים כבר לממשלה, שתפריד את היהודים מהם, כי אינם יכולים לדור עמהם בכפיפה אחת. ואפשר שנזכה בבוקובינה לקוריה יהודית בעל כרחה של הממשלה, הרוצה למחות שמנו מספר העמים ולהרדת פושעי ישראל, היראים מפני זכות לאומית של יהודים כילד ירא ורך-הלב, המפהד מפני צלו בלילה.

את הגדולה הזאת הביאה לנו המחלקת. לכן רבותי, הבה נריבה. אספו לנו כל מפיחי מדנים, כל מהרחרי ריב, כל הבחשנים והנרגנים, יפוצו בכל מחננו ויעירו ויעוררו את האיבה בתוכנו עד שתהפך, ישלחו מדנים בקרבנו בין איש לאשתו, בין אב ובנו, בין רב ומשמשו ובין ראש הקהל ומשנהו. ריבו, הנצו, רגזו, התקוטטו, הלחמו, התנגחו, התאבקו והתגוששו, התמרמרו איש על אחיו, וכל אשר תגבר המחלקת כן תקרב ישועתנו לבא.

גם בבחירות למועצת הממלכה הבאות יוכל הפרוד במחננו הלאומי להביא תשועה גדולה, וזה באופן פשוט. מפני הציונים יראים הפולנים ומפני הפולנים יראים אחב״י וכל הירא ורך הלבב באחינו לא יבחר בקנדידט ציוני. לכן איעצכם זאת עשו: הביאו קנאה ותחרות בין הבוחרים הלאומיים עד שלא יסתפקו בקנדידט ציוני אחד ויקימו שנים, האחד ציוני אמתי והשני סתם לאומי. מי שירא לבחור בציוני יבחר בסתם לאומי, אם רק יתחייב להכנס אל הקלוב היהודי ואם תפוצצו את הדעות בין שלשה — ארבעה קנדידטים יבאו שנים בטח אל בחירה מצומצמת ואז יגיחו הבוחרים הלאומיים ממארבם ויבחרו באחד הקרוב לנו יותר והמנדט הלאומי ינצל. הנכם רואים מה כחה של מחלקת.

הבה נריבה! רגזו ואל תחטיאו את המטרה.

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

פראקא. חברת הסוחרים היהודים פה הקהילה ביום א׳ ש״ז אספת סוחרים ועסקנים צבוריים, לתכלית יסוד ועד, שיעמיל בכל המדינה, שידרשו הבוחרים היהודים מאת כל קנדידט הצריך לדעותיהם, להבטיח, כי יתאמץ בפרלמנט, לעשות את היהודים יוצאים מן הכלל בענין שביתת יום א׳. ראש החברה מר שמואל הכהן שפירא תאר את צרת הסוחר היהודי השובת בשבת וצריך לשבות גם בשבת הנכרית. נשיא הקהלה ד״ר טילס אמר, כי גם הנצרים יודעים ששביתת שתי שבתות מהרסה את מצבם. ד״ר גרוס אמר, שאי-אפשר לדרוש הוצאת היהודים מן הכלל. נבחר ועד להתעסק בזה ביחד עם ועד החברה.

גלינה (גליניאני). איש בשורה אנכי לכל אלה נאמני הרוח, אשר במסתרים תבכה נפשם על עלבונה של תורה, על הרבנות אשר תנתן לאלהי כסף וזהב, תמכר בשוק לכל המרבה במחירה או לבעלי פרוטקציה וירושה אף כשאינם ראויים לכך. עירנו תוכל להתפאר, כי מנתח רב אב״ד גאון וחכם, בעל מעלות טובות ומדות ת״ח, בלי כל התנאים הנ״ל, רק סגולתו האישית לבדה הכריעה בהתמנותו. כל אנשי קהלתנו ובראשם אדמו״ר ההי״צ ר׳ בצלאל יהושע שליט״א עשו מראש חוזה וקשר אמיץ ביניהם, שלא למסור את כתר הרבנות רק לאיש אשר יתן הבטחה נאמנה בכתב, שאסור לו ליתן כסף או שוה כסף לשום אדם בעירנו ואף לא לצרכי צבור לתכלית כטחון התמנותו. גם כסא הרבנות פה היה כסחורה, שהרבה קופצים עליה ומאד חרדנו פן תפול הרבנות לאיש, שאין העטרה הולמתו. אבל

לשוא פהדו פהד, כאשר קבלו עליהם אנשי הקהלה בן קימו. בשבת שעברה דרש פה הרב הגאון הנודע בכנויו „שאָצער עלוי" מו"ה מאיר שפירא התן ה"ר יעקב ברייטמאן בטרנופול בפלפול ובאגדה ועי"ד הפרוגרמה של הרבנות, שעתיד הוא לקבל עליו. דבדיו עשו רושם גדול מאד על כל השומעים ושבעו נחת ותיכף במוש"ק נתקבל לרב אב"ד בהסכם כל אנשי העדה, שעשו לו כבוד גדול והראו לו אותות חבה ואובציות שונות וכפה מלא קראו :לם יהי רבנו ! תהי עירנו למופת ולנס לכל ערי המדינה וממנו יראו וכן יעשו להחזיר עטרה לישנה, לתת משרת הרבנות רק לראוי לה ויתמו ריבות ומדנים בקהלות. יצ"ב.

מכתב מרוסיא.

ווארשא. עוד הפעם שקע לנו קו דק של אביב, שנראה בקצה האופק, עוד תקוה קלה אחת היתה לנו לאכזב. הדומה קבלה את הצעת הדפוטטים היהודים והחפשים, לבקר את חקי תחום המושב בקריאה הראשונה ומסרתה לועד על מנת לדון בה ולהודיע את הדומה תוצאות דינה בעוד הדש אחד. זה היה לאות לכל יהודי רוסיא, כי יש רוב בדומה, הנוטה להקל את הגזירות הקשות מעלינו. צל תקוה הלף בתוך הלבבות הנענים. אמרנו: בעוד הדש נדע גורלנו. נדמה לנו, כי גם הממשלה נוטה לבטול תחום המושב, כי לולא כן לא היו הדפוטטים המתונים מסכימים למסירת ההוק לועד ולהטיל עלי, את גמר העבודה בזמן קצוב.

ההדש עבר והועד לא רק שלא גמר את דינו, אלא שלא התחיל כלל לדין בדבר ובקש מאת הדומה, להאריך לו את הזמן בלי קביעות. אז ראינו, כי אין מה לקוות. יד צוררינו היתה בזה. בודאי השתמשו בכלי נשקם הרגיל, האיום. בודאי הפילו פהד מות על המרצה של הועד אנדרונוב והתרו בו, שאם יעשה בההלטת הדומה בן מות הוא. ולמה לרפוטט מתון להכנס בסכנת מות בשביל היהודים? ובכן נשמט הדבר עד עת מצוא, כלומר נקבר לעולם. אבל הצוררים לא הסתפקו בזה. הם פהדו פן יקומו התפשים, המשגיהים על קיום ההלטות הדומה, וידרשו בכל תקף, לגמור את בדיקת ההצעה ולהביאה לפני הדומה. ע"כ תפשו באמנותם הישנה, בעלילת־דם. העת היתה עת הפסה, המוכשרת לעלילה הזאת וגם המקרה שהק להם, כי נמצא הרוג בקיוב ולא נודע מי רצהו ובכן השתמשו בו, להפר הצעת החפשים בדבר בטול תהום המושב. אין דבר מוכשר לעורר המת העם על היהודים כעלילת דם ובאשר יגדל הקצף על היהודים לא תזיד עוד הממשלה וממילא גם הדומה להסכים לבטול התחום. גם היהודים עצמם בהיותם בהולים וטרודים לבטל את העלילה לא יחשבו ע"ד בטול הגזירות. ומעשה שטן הצליה. כל העתונים הימניים מן ה„נוביה וורמיה"; הנקראת מאת כל האינטליגנץ והשרים ורבי המלוכה, עד ה„קולוקול", ארגנו של הסינוד הקדוש ועד עתוני המאות השחורות, „זמשטשינא" ו„זנמיא" דורשים נקמה ביהודים שופכי הדם הנקי בשם דתם. והם מספרים בכל יום בפרטות את סדר הרצת והדתי הנהוג אצל היהודים ע"פ ספרו של לוטוסטנסקי, שנתפרסם לפני שלשים שנה בהסכמת אביר המלוכה. אדם פשוט מן העם, הקורא דברים באלה, אי אפשר, שלא יתמלא תאוה עזה, להשמיד את היהודים ולפרוק בשרם במסרקות ברזל. והם מעידים עליהם את הפרופסור אָבילנסקי בקיוב, שבדק את הנער ההרוג יושצינסקי ומצא בגופו כך וכך פצעים ובך ובך סדקים ודמו חסר. הפרופסור מהר ופרסם, כי שקר הדבר, לא נגמרה עוד הבדיקה ולא הוציא עוד שום הות־דעת. אבל העתונים המעלילים מכהדים את תשובת הפרופסור והעם יודע רק את השקר. ולפי שהם יודעים, שהמשכילים הרוסיים אף מן הימנים לא יאמינו עלילה בזאת על כל היהודים, הנודעים למתקדמים, השכילו להסב את העלילה על ההסידים, שרק הם המשתמשים עוד בדם נצרים לפסח ויתר היהודים מהפים ומגינים עליהם מפני הבושה. ודרך אגב הם מספרים פרטי הרצה הדתי בווילנא ע"י הגלב היהודי בלונדר. ואף שהיהודי ההוא יצא הפשי בסוף והעלילה הופרה, עושים הם את העלילה ההוא באלו הוברדה בבי"ד ודק ע"י שהד רב יצא היהודי להפשי. ובפנים של כבד־ראש הם דורשים מאת הממשלה והדומה, לדרוש את דם הנקי מאת היהודים. פנים של נרדפים הם מעמידים והם מאשימים את הממשלה, שאינה יודעה להגן על עמה הנשתט והנענה על קרבן הפנטיסמוס של הסידי היהודים.

אפשר שהעלילה הנוראה ההדשה הזאת, היוצא מאת האדיקים בדת השלטת, הביאה את סופרינו ועורכינו ההפשים לידי הרהור תשובה. אוי לנו, שעלילה בזאת היתה דרושה לנו, לבאר לרותות ההפשיות האלו מה הדת הזאת לנו. בה„פריינד" ארגנם של האינטליגנטים והחושבים בין הסופרים הזרגונים, מאשים מר תנהום את הנטיה הידועה השולטה זה שנים אחדות בין סופרינו ההפשים, לרומס את הנצרות ולהתענג באידיאלותה ולהשפיל את היהדות במנהג המיסיונרים. הוא אומר, כי ש"י איש הורוויץ הניה את זרע התנועה הזאת ב„השלה" והזרע הכה שרשיו והוליד את השגעון הזה בתור „מאָדע", לרדוף אהרי צל רוממות האונגליום, וכל סופר עברי וזרגוני מודרני מחזיק עצמו מחויב לצאת גם הוא ידי המאָדע. הם אפשר לא התכונו כלל להביא את היהודים לשמד, רק בתנועה ספרותית הדשה בקשו לשהק, להראות נתיב הדש במהלך מתשבותיהם, אבל אהריהם באו אנשים פשוטים ולא הבינו „הכמות" והפכו את המהשבה למעשה. תנועת השמד, שנגלתה ברוסיא, היא איפא תולדה ישרה מן הזרע הספרותי, שזרע ש"י הורוויץ ב„השלת" (כאשר הביע „המצפה" את ההשש הזה לפני ארבע שנים קמו כל סופרי רוסיא לבלעו ולשימו לריאקציונר. המע'). הדבדים האלה לא נדפסו בארגן של יהודים תרדים, אלא בה„פריינד" החפשי שבהפשים. „הצפירה" מביאה את הדברים ומלמדה זכות על הסופרים, שלא התכונו לרעה ולא הם היו הגורמים לתנועת השמד. ובכל זאת היא מסיימת: „צריך לשים לב לדברי מר תנהום אלה, אולי יעוררו את לבות סופרינו, לשים קץ לדברי התהלות והתשבהות, שההלו לפזר ביד נדיבה להנוצריות ולגעגועים הערפליים, שהם מתגעגעים על „שאיפותיה האידיאליות", שבזה הם מהלישים את כה הנגוד, שנשתרש באומתנו אל הדת השלטת ומקילים לקלי־הדעת שבקרבנו, לנתק את ההוט האהרון, המקשרם עוד אל עמנו".

פלצות תאהזנו באשר תעבור מהשבה במוהנו, כי אפשר מאד, שלולא עלילת הדם הנודאה, המכסה בבושה את פני כל איש עברי, לא היו סופדינו גבורי המלה ההפשית באים לידי הרהורי תשובה כאלה והיו מוסיפים ללכת בדרכם לשם „שעשועים במהשבות הפשיות", אף אם יוסיפו עוד איזו אלפי קלי־דעת להמיר דתם ע"פ עדותם של גדולי סופרינו.

קורת־רוה מעורבת בבושה עוררה פה בין היהודים תפישת הדיפלומט המרגל עושה כל תועבה ווייסמאן (אין זה מן האהים ווייסמאן התפושים בלבוב. המע'). הוא היה בתהלתו מהזיק בית זונות וסוהר בנערות באדסה, בקושטא ובמצרים. בכמה פעמים נתפש ונענש בבית האסירים בעון גנבת נפשות וזיופים. אח"כ נעשה מרגל רוסי בארצות הבלקן ותפש מקום השוב בפוליטיקה הרוסית בבולגריא ובסרביא ובטורקיא, נשא ונתן עם גדולי השרים והמלכים שם והיה יועץ סתר למלך סרביא הנהרג והוא גדם הריגתו בנכליו ובעצותיו להטעות את העם. גם בלקיהה בשבי את אלכסנדר נסיך בולגריא השתתף בפעל. כאשר גרשוהו מבולגריא בסוף נעשה מנהל הפוליציא בווארשא. מעשהו היה להפש חטאים על כל אדם ולדדוש שהד. גם מם קבוע הטיל על אנשים בתור „כסף לא יהרג". כמפני מלאך המות הרדו מפניו כל יושבי ווארשא. היו מעשים, שלקה הלק בגנבות והוציא להפשי את הגנבים, שתפשו אנשיו. מעשיו אלה נגלו וכרה להוץ לארץ. עתה בא לפטרבורג, לבקש סליהה בזכות מעשיו הפטריוטיים. אך שם לא זכרו לו את מעשיו ותפשוהו וכלאוהו.

מכל הערים שולהים עתה היהודים, שעבדו בצבא ומתם יהודים חשובי הערים, בתבי מהאה והבעת אמון אל המניסטר לצבא ואל דפוטטים יהידים ואל הדומה בכלל, נגד ההלטת הקומיסיה של הדומה הממונה על הגנת הארץ, על ההלטתה לפטור את היהודים מעבודת הצבא, כי אין להאמין להם. הם מזכירים את אמונתם ומסידת נפשם בעד הכסא והארץ ומבקשים להגן על בכודם בתור הברי הצבא הרוסי.

בן אריה.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. המצב במפלגות העתידות מתחיל להתבהר. קודם כל ברור כבר, כי הגדולה בכל המפלגות בפרלמנט הקודם, מפלגת הנצרים־סוציאלים, מתפוצצת. לא רק הקטטות בין המנהלים והקנאה ביניהם ע"ד ההכנסות והמשרות שהלק להם מנהלם המת, כי־אם גם הקלריקלים ובעלי האחוזות הגדולות, שחברם לואיגר עם מפלגתו ביד חזקה, רוצים להפרד והחליטו כבר לשוב ליסד מפלגה קונזרוואטיבית קלריקלית לחזוק הדת והממלכה. גם בין האזרחים החפשים נגלה חפץ אדיר לחדול מהעסיק את כל מכונת הממלכה בסכסוכים לאומיים ולהכניס אל הפרלמנט מפלגת עבודה צבורית בשביל העם, כמו שנעשה באינגרן. — גם בטורקיא מתפוצצה המפלגה המושלת של הטורקים הצעירים, הלוחצים את העמים האחרים וגרמו מרידות בכל המדינות. רוב המפלגה נפרדה ונטתה לימין, להוסיף את יפוי כח השלטן המושל. המרידה באלבניה ובתימן טרם נשקעה למרות בשורות הנצחונות של הטורקים. עוד צבא רב נשלח לאלבניא מאזיה הקטנה. — המרידה במרוקה הולכה וחזקה. המורדים צרים על העיר הראשית פֶס. צרפת התחילה להוליך מחנה צבא שמה ונעצר בדרך מפני תגרת האויב. הזרים בפס והיהודים בסכנה גדולה. וספרד, המתימרה לחיות יורשה את מלכות מרוקה, הודיעה את צרפת, כי גם היא תשלח צבא למרוקה ולע"ע שתיהן יראות מפני העם מר הנפש. — המרידה במכסיקה הגיעה לקצה. המרידה פרצה גם בפנים הארץ אצל העיר הראשית ומנהל המורדים מאדירה הוליך את צבאו שמה לצור על העיר. ע"כ נאות הנשיא הזקן בצר לו להתפטר. בזה יוקל הפשר.

שונות. הפרלמנט האנגלי קים חוק חדש להבטיה את כל הפועלים וכל האזרחים, שהכנסתם מעטה, למקרי מחלה ולמקרי חסר עבודה. כל פועל וכל נותן עבודה משלמים מדי שבוע לקפות האחריות תרומות קצובות וגם הממשלה משלמה בעד כל פועל. כל פועל חולה או שאין לו עבודה בלי אשמתו הוא יתפרנס מן הקפה. — ברומא היה בימים האלה הקונגרס הי"ט של עתונאים מכל העולם. ראשי המדברים בו היו היהודים לוצאטי, נתן, ברזילי וד"ר זינגר הוויני. — באיספאהאן אשר בפרס פרצה מרידה מפני הרעב. העם הרס את לשכות הממשלה, באמרו, שמן השמים קוצפים על הסדרים החדשים, שהנהיגו.

*

הקנדידטים. מן הקנדידטים הלאומיים שלנו לא נודע עוד רק האינזיניר שטריקר ברבע היהודי ליאופולד־שטאדט בווין נגד היהודי המתבולל ד"ר אופנר והבוגד הסוציאלי אוסטרליץ, השלחני לוציאן ברונר בערי מורביה גדינג וניקולבורג נגד הסוציאלי ד"ר כהן והנצרי מאצקו, ובגליציא לא נקבעה עוד רק בערים סניאטין זאלשטשיקי־טלומאטש כורשטשוב וכוטשאטש הקנדידטור של ד"ר רינגל הציוני נגד היהודי הלאומי ד"ר שאול רפאל לנדא. לפי דעתנו זאת היא מעלה, שישנם שני קנדידטים ונוכל להביא את הקנדידט הנצרי לבחירה מצומצמת ולהבריעו.

מקרי רצח. בברזאנוב בגליציא המערבית נעלמה בחורף אשה יהודית גיטל טראגער, שהיתה רגילה לנסוע בכל שבוע לזאבזע בפרוסיא עם מרכלתה, ברוב יהודי העיר. בפעם האחרונה לא שבה האשה והבל חשבו, כי ברחה מפני בעלה, שלא היה לה שלום עמו. עתה נמצאה האשה מתה ושרופה בארובה בזאבזשע. כאשר נמצא פגרה התחילו השכנים לרנן, כי היהודים הרגוה לפסח. אך השוטרים בררו מיד, כי היא היהודית הנעלמה. הרוצח הוא נצרי, שהרגה בבואה אל ביתו למכור לו ממרכלתה, ובזז את הונה, סל סחרתה והשקיע אותה בארובה אשר במרתף ושרפה שם. — בקולומיה התאבקו שני בחורים יהודים פועלים לראות מי חזק ממי והאחד אחז בבד עץ ורצץ גלגלת השני, שמת תחת ידו.

יתומי קישינב. יתומי הפרעות משנות תרס"ג ותרס"ו, נתקבלו בידוע ע"י אחינו בארצות המערב לגדלם וללמדם מלאכה. קצתם כבר גמרו חוק למודם והם יוצאים לעולם המעשה והחברות בני ברית וח' העזרה עומדים לימינם. קצתם עברו לאמריקה לקרוביהם הגדולים ובמלאכתם והשכלתם, שרכשו להם, יהיו שם לאזרחים הגונים, קצתם חזרו לקרוביהם אשר ברוסיא ורובם עודם לומרים ומשמחים את מגדליהם בשקידתם, בכשרונם ובהתנהגותם היפה. אחדים ממגדלי היתומים ההם אמצו אותם כבנים.

נערה במתבוללים. הסופר האנגלי החשוב טשסטרטון הגיד לעורך העתון היהודי „דשואיש ברוניקל" כי הוא אינו מחזיק את היהודים באנגלים ושקר, ההתבוללות. הוא מוקיר את הדת היהודית והכשרון היהודי ושונא את היהודי המתכחש לעמו. אין תקוה ליהודים בארצות נכר, כי בכל צרה הבאה על המדינה מאשימים את הזרים וזהו טעם הרדיפות בכל הארצות. הזר נעשה בכל מקום השה לעולה בעד כל צרה. לא יוטב מצב היהודים עד אשר יתבוננו, כי עם מיוחד הם והם צריכים למקום מנוחה בארצם. אז יתפתחו כשרונותיהם ויהיה קץ לעמלם. ואם לא, אז תשנה ההיסטוריה, ישובו הגרושים, השמדות, ההכנעות והמכאובים הקדמונים.

מתבולל חוזר בתשובה. הד"ר סולומון שינדלר היה ידוע עד כה כאחד מראשי המתבוללים והמתקנים בארצות־הברית שבאמריקה. הוא נולד בשנת 1842 בניים שבגרמניה, ובהיותו בן כ"כ בא לשמש בכהונת רב בווסטפאלן, אולם נאלץ לעזוב את משרתו מחמת נטיתו לרפורמה. שינדלר יצא אז לאמריקה והיה לרב בקהלות הובוקין שביורסיה החדשה, ואח"כ נתמנה לרב ל„עדת ישראל" בבוסטון. הוא השתתף בפעולתם של כמה מוסדים צבוריים ובעריכת כמה עתונים יהודיים, בלחמו תמיד לטובת ההתבוללות ותקוני היהדות. אולם בימים האחרונים נשא נאום חשוב והתודה על פעולתו המוטעת במשך ארבעים שנה. הוא התחרט על אשר הרחיק את בני עדתו מהיהדות הנאמנה, ושב בתשובה גמורה להמסורה והלאומיות. המאורע הזה יוכל להיות למופת לכמה רבנים אחרים באמריקה, התומכים בתנועת ההתבוללות ההולכת ומתגברת שמה. כל מנהגי ישראל היו לבוז בעיני חלק גדול מאחינו בארץ־החדשה, ונשואי־התערובות נחשבים שמה מן המעשים בכל יום. — ה"ה.

היהדות הצרפתית. העתונים מפרסמים משפט נפלא בין רב צרפתי ובין ראשי קהלתו, שממנו נראה עד איזו מדרגה ירדה היהדות בצרפת, שממנה יצאה לפנים תורה לכל ישראל. לבני הקהלה בעיר טור היתה טינא על הרב, יען לא רצה לנהוג מנהג בר מצוה (המנהג הקתולי הידוע) בנער ערל ולא רצה לטהר מת שנטבע במים ונרקב. פעם נכנס הרב החרד הזה אל בית מרזח נכרי ואכל צלי חזיר. בני הקהלה נכנסו אחריו ובזוהו בחוץ לעיני כל והעבירוהו מכהונתו. עתה תובע הרב תשלומי נזק מאת אלף פרנק.

יוסף השני. אין הכונה בזה על הקיסר יוסף השני, אלא על יהודי מושל במצרים כיוסף הראשון. היהודי הזה הוא השר מתתיהו נאטאן, שהיה נציב מדינת נאטאל באפריקה הדרומית ועתה הוא עוזר המיניסטר היהודי לבתי הדואר הרברט שמואל באנגליא וכפי הנשמע עתה יתמנה מאת מלך אנגליא לנציב מצרים. בא-כח אנגליא במצרים הוא המושל בארץ והמלך (כדיב) כפוף לו.

ישיבת הועד הפועל הציוני. בסוף השבוע שעבר היו בקלן ועידות חברי הוה״פ הגדול של הסתדרות הציונים, של הנהגת הבנקים והקרן הקימת. החלטו החלטות חשובות בדבר קכלניות שונות בא״י. מקום עיקרי במועצה תפשו מצב הציונות בטורקיא ומשטיניה שם. על זה החליטו, כי השטנה, שנשמעה על הציונות, מקורה בחסרון ידיעת מהותה ומטרותיה. הועד הפועל יודע בעצמו, כי השאיפות הציוניות מתאימות עם אינטרסי מלכות טורקיא ורואה חובה לעצמו להתאמץ להודיע שם את מהותה ומטרותיה האמתות של התנועה הציונית. הנהגת הקרן הקימת החליטה החלטות ע״ד אגודת בוני הבתים ביפו, בנין נוסף לבצלאל ולמושב הצורפים בלוד ובי״ס לעבודת האדמה שם, עשית חוזה עם אגודת אפנהיימר ועוד.

הפלשים. בידוע בא הד״ר יעקב פייטלוביטש גואל הפלשים אשר באבסיניא לאמריקה, לבונן שם אגודות לעזרתם. הוא מספר שם, כי רוב הפלשים הם מומרים, שקבלו את הדת הנצרית באונס ע״י המלך הקודם. אלה שנשארו ביהדותם מספרם כחמשים אלף. אך מעט מעט שבים גם המומרים לדת ישראל. המיסיונרים עמלים למנעם מזה. מטרת גואלם זה ליסד בי״ס על גבול אביסיניא במדינת אריטריא אשר לאיטליא, ללמד את הנדחים תורה ודעת וחרשת המעשה. את כל חמצות הם שומרים בצורתן הקדמוניה בימי המקדש. למשל בפסח הם מקריבים קרבן פסח בהלכתו. ביום הכפורים הם נוהגים לעשות מחולות וכל בחור בוחר לו כלתו ככתוב בגמרא. הד״ר פייטלוביטש בטוח, כי ע״י מורים, שהוא מכין להם מקרב אחיהם, שהביא ממסעו, בירושלם ובאיטליא יבנים בהם את תרבות היהודים האירפיים ויחברם עם הלאום העברי. הוא יודע שהפלשים הם יהודי מצרים הידועים מימי בי״ש, שהיה להם בית מקדש במצרים. ע״כ כמו שהקריבו יהודי מצרים קרבנות בחו״ל כן גם הם מקריבים עוד.

גורל הזקנים בירושלם. כידוע נשארו הזקנים מבתי מושב הזקנים בירושלם בלי משען לחם אחרי שמסרו כל הונם ביד הנהגות הבתים והן פשטו את הרגל. בחו״ל רחמו על הזקנים ושלחו מכל עברים כסף לכלכלתם. עתה כאשר החלו לתת לזקנים לחם צר בעד הונם הנשקע, צוו אותם לחתום בפני עדים על כתב, שהם מודיעים בו כל אחד כל פרטי משפחתם, קניניהם, תמיכותיהם מן החוץ ומשכרתם ועליהם לקבל על עצמם באלה ובשבועה חמורה ובק״ס, להקדיש כל אלה להנהגת הבית ושלא להעלים אף משהו מרכושם הנכחי והעתיד ובכל מה שישאירו אחרי מותם שייך להנהגת הבית. אחרי חתימת הכתב הזה בעדים ואחרי השבועה וק״ס יקבלו לחם צר במשקל ומים במשורה. כך דרכה של השנוררות הירושלמית.

הגולים לגלווסטאן. בימים האלה יצאה מרוסיא הקבוצה הנ״א של גולי היהודים, ההולכים בעזרת יט״א לאמריקה דרך חוף גלווסטאן בטקסס. מספר נפשותיה קי״ב נפש. בהם צ״ד גברים, י״ג נשים וכ״ב ילדים, רובם בעלי מלאכה. בחדש הזה תצא הקבוצה הנ״ב.

רבנים בצבא. היהודים אשר בצבא אמריקה גם בחורים, הרוצים לעבוד בצבא שם התאספו בניו-יורק והחליטו, לדרוש מאת הממשלה, למנות רבנים בצבא, כמו שישנם כהנים בצבא לנוצרים.

אגודת שוחטים באנגליא. במנטשסטר היתה אספת השוחטים מכל ארץ אנגליא, ליסד אגודה להגן על כבודם ועל מצבם החמרי. השוחט באנגליא תלוי בדעת קצבים נצרים ואין ביכלתם לשמור כראוי את דיני הטרפות. גם שכרם אינו מספיק להם. באגודה שלמה, באחדות הכחות יוכלו להגן על עצמם ועל כבודם.

הגמון נגד עלילת הדם. הגמון הנצרות הישנה מיכאל בפטרבורג כתב מאמר מלא התמרמרות נגד עלילת הדם החדשה, שהעלילו צוררינו בקיוב. הוא מזכיר, כי בימי קדם העלילו עובדי האלילים על הנצרים, בהיותם עוד החלשים, עלילות דם כאלו. הוא חושד במעלילים, שהם עצמם דקרו את הנער הנצרי ושחטוהו להעליל על היהודים. הוא מתפלא על הסינוד הקדוש, הממונה על הדת הנצרית, איך הוא נותן רשות לפרסם בעתונו את השקר והזדון הזה. אין צריך לומר, שכל העתונים החפשים ברוסיא כותבים ג״כ דברים כאלה. אבל ההמון שומע רק מה שכתוב בעתונים הקרובים אל הכמרים.

מילת שני אחים. בווארשא נמולו שני אחים נערים האחד בן עשר והשני בן י״ב. אביהם המיר דתו ועתה שב בתשובה ומל את בניו.

הרצח במאטייובקא. כבר הודענו בגליון י״ז ע״ד הרצח האכזרי, שנהרג במאטייובקא אצל קולומיה ה״ר נחום קראן ע״ד סכסוך קטן בינו ובין שכנו האכר, עתה מודיעים אותנו, כי הנרצח היה בנו יחידו של הרב הנודע ר׳ יהושע קראן מבורשטשוב, צעיר בן תורה ונכבד מאד.

עבירה. בעל: עבירה גדולה עברת, שקנית היום מגבעת בעד שלשים כתר בעת שאין לי לפדות שטר חוב מיד הבנק. האשה: העבירה הזאת הלא תהיה על ראשי.

רמת המצפה.

היהדות והגלות.

מאת זאב יעבץ.

החוש חריף ומהיר מאד במלאכתו ונבהל להוציא משפט, והשכל זהיר ומתון ואין שטף בדינו. על בן בעוד השכל מתנהל לאטו, שוקל ומבון ודן דבר אמת לאמתו, קופץ החוש וגוזר את דינו וגומרו ומטילו על רוב הדעות שבקהל — הנוטות אחריו יותר מאשר הן נוטות אל השכל, — במעשה בית-דין שאין אחריו בלום. ואף מעט יחידי הסגולה, המכירים רק את השכל לבדו לשופט מומחה בשקול דעתו ובפסקיו, והיודעים בו, כי רק כחו רב להעמיק אל תוך הענין ואל קרבו, מודים גם הם, כי בכשרון אחד יחיד החוש באין דומה לו, כי נוח הוא לקלוט את מראית הדבר החיצונה, ולהחזיר אותה בעינה אל נגד עיני החוקר, ולכל דבר שבטביעת עין סומכים עליו גם המיושבים בדעתם.

ובכן מקבלים כמעט כל הקהל מקצהו ועד קצהו את עדות החוש לעדות נאמנה, גם בעלי הדעה הצלולה אינם פוסלים אלא את דינו, אבל את עדותו אינם פוסלים אף הם. ובהיות החוש רואה רק את הצד החיצון שבדבר, יש אשר יעשה אותו סמן מובהק לעצם הדבר, על כן רגילים הם רוב הקהל הנגררים אחריו לסמן אדם פלוני על פי מלבושו ובית פלוני על פי צבעו, אף כי מראות אלה טפלות הן, שאפשר להסירן ולהמירן כרגע או ברבות הימים. ולא עוד אלא ככל אשר יוסיף הפרט הטפל להיות זר ומשונה, כן יגדל החפץ לעשות אותו סמן לכלל כלו: מי שעינו אחת סמויה ורגלו אחת מועדת, לא יסמנו אותו על פי עינו הבריאה ורגלו הבריאה שהן כדרכן, כי אם על פי מומו יסמנוהו ושם עור או פסח יהיה לו לשם קבוע.

והחפץ הזה להכיר את כל עצם על פי מראהו, לאמר: על פי עדות החוש, גרם לעקר הקים שבכל דבר, שיתכסה מן העין, ולטפל העובר שיהא חופה ומאפיל עליו, ולדמיון התועה והמתעה, כי יכה את עיני האדם בסנורים, לחשוב לפעמים פסלת, הנטפלה על הדבר לזיפו ולכלותו מנפש עד בשר, לממשו הפנימי העומד והמעמיד אותו.

יד החפץ הזה היתה לרעה בכבוד רוח אומתנו, לאמר: בכבוד היהדות. טרומי העתיקה הפגנית (עובדת האלילים) ומרומי החדשה הקתולית נושבת זה באלפים שנה רוח עריצים זועמת וזוממת, להוביש את כל פרי היהדות ולא יבלה לו. עוד שרש פלטת בת יהודה פתוח אלי מים, עוד תוכה רוה ומלא כח עלומים, אך עליה יש אשר נבלו וטרפיה יש אשר יבשו. קרב ישראל עודנו איתן ומתום כלו, מכל המדות הפנימיות, שנשתבחו בהן אבותינו, לא נפל דבר, הצניעות קימת בקרבנו בעצם תמה, גמילות חסדים נוהגת בתוכנו במלוא תקפה, הנדיבות מרובה וההסתפקות מצויה, גם כשרונינו הולכים וגדלים, ומדעינו הולכים ומרחיבים. ומלבד אשר נעם חיי המשפחה גנן ככרוב סוכך עלינו בכל ימי ענינו, לא גלה ממנו גם העשר והנאת החיים גלות שלמה, כי בכל דור ודור נמצאו בנו יחידים במספר רב בעלי עושר ובעלי הנאה. אולם בשם שלכל דבר שבפנים, שבמדות ושבכשרונות, שלמים ובריאים אנחנו בן לקינו בכל דבר שבחוץ, בכל דבר שבמראה, בנמוס, בסדר ובתכסיסי החיים. והקלקלה הזאת פרי רוח איבת רומי העתיקה והחדשה „גלות" שמה. ויען כי החוש הנאמן לרוב הקהל שופט למראה עיניו, רואה ומראה הוא את היהדות הטהורה והתמימה עם הגלות הנבלה והמנולת, אשר השתרגה עלתה על צוארה, להכשיל כחה ולשום מחנק לנפשה, כיציר אחד ומיוחד, ומטיל את אחריות קלקולי הגליות על היהדית הנאוה והמעשקה. על כן היו אנשים המקדימים את חושם לשכלם, בישראל ובעמים, אשר לא מצאו דרך אחרת לתקן את אומתנו, בלתי אם בבטול היהדות או לכל הפחות במעוטה.

ואנחנו בבואנו להוכיח כי בכל אשר הגלות אויבת היא לאומה הישראלית, בן צוררת היא לרוחה, ליהדות, הנני להעביר על פני הקהל את דמות הגלות בכל מראותיה, אשר נראתה לנו בגולה, בפהזותה ובשלותה.

עד זה לפני מאה שנה נראתה תמיד הגלות רק בנוולה. הקתולים ראשי צוררינו, באמרם, בקנאתם הקשה כשאול, להטיל זוהמה גם ברוחנו ובמוסרנו, אסרו עלינו עבודת האדמה ואת כל מלאכה המכבדת את בעליה, ולא הניחו לנו בלתי אם את עסקי התגרנות והרבית, המשחיתות נפש בעליהן, למען הפריע את מוסרנו, ולבעבור שים בדבר הזה אותנו למחתה ולזעוה בכל עמי הארץ ולהבזות צלמנו בעיניהם, ויכבידו עלינו את ידם הקשה לתפור אות חרפה בבגדינו, למען תת את כבודנו לכלימה גם בעינינו גם בעיני רואינו. אך בכל מזמת לבם ומאמצי כחם לא הרבו לשחת אותנו בנכליהם, כי גם בהיות התגרנות והרבית, המזיקות מאד למוסר האדם ולרוחו הנדיבה, המוצא האחד למחיתנו, היה היו אבותינו אנשי מופת במוסרם הנעלה ובנדבת לבם הטהורה, ובכל היות אות החרפה, אשר שמו אויביהם על בגדם, לנגד עיניהם תמיד, גבה לבם מאד בתורת האמת, אשר רק על קדושת שמה, לא באשמתם, נשאו חרפה כל היום, ויהיו בעיניהם כגבורים הנותנים נפשם למות ולכל מכאוב ותלאה למען הדגל אשר בידם, היקר להם מכל יקר. אך ככל אשר כלו צוררינו בחם לריק, להכניע את לב אבותינו ולבצור רוחם בקרבם, כן בצעו את מזמתם הרעה ויצליחו לחבל רק את חיי גופנו חבל נמרץ מאד: חסרון כל עבודת הגוף דלדל את בח אבותינו מאד וישם את צאצאי גבורי ימי בית שני, אשר בשרם היה נחוש וגידיהם ברזל, לקהל דוים וסהופים, דלי בשר וחורי פנים, בהשליחם בם תמיד אספסוף פרוע להרוג ולאבד, לבוז ולשלול. באין לאל ידם להתיצב בפני ההמון הרב והעצום מהם פי כמה וכמה בא מרך בלבם ובהלה בכל דרכיהם, עד אשר לא קמה בהם כל רוח. ובאין כל מעוז לחייהם ולחיי נשיהם וטפם, בלתי אם רצון התקיף, למדו את ברכיהם לכרוע, ואת קומתם להשתחוות כל היום אל כל קטן בגוים, עד כי היתה התרפסות והכנעה יתרה למדה קבועה להם. וההתרפסות מנגד אחינו הוסיפה עוד להרחיב את נפש צורריהם, להספות גם בזיון על שנאתם. חומות הגרות (גהעטא), אשר

בנו צורריהם למצור סביבותם, כלאו גם את רוח חרותם ויגבלו גם את מראה בבודם, כי צפופים ישבו במקום צר, ובכל מקום מצור ומחנק הלא יולד הלכלוך מאליו. הן אמנם כי רק לכלוך חיצון היה ולא פנימי, [כי במאכלם ובכל תפקידי הגוף נקיים היו הרבה הרבה יותר מצורריהם, עד כי מעולם לא הרבו נגף ומחלה לשחת בקרבם, כאשר שחתו בשכניהם השקטים והשאננים], בכל זאת רב היה גם כח לכלוך חיצון זה להקשיה מעט מעט את הלב ממדת הנקיון, שהיה תפארת לבעליה ותפארת לדם מן האדם. ובכל מקום שהלכלוך מצוי אין היופי בטהרתו יכול להתקים, על כן הסתלק הטעם המתוקן, וטעם מקולקל קהה ותפל היה למושל בחושיהם, ותהי גם שפתם מקולקלת ומבולבלת, ויצא להם לעז משונה, אשר נתן כבודם לבלימה וייצר להם עמל של פה, אשר כל הדובר בו ילבט בשפתיו ולא יוציא כל מחשבה למרחב. לרגלי העקה והצוקה, אשר העיקו והציקו גזרות הקתולים על אבותינו, לא היה מקום לכחם ולמעשיהם להשתרע במרחב הראוי ויתכנסו ויתנגשו כל פעליהם וקניניהם אל מצר קטן ויהיו לערב זר ולגוש צפוף מאד, עליונים למטה ותחתונים למעלה, הפנימי מפרכס ויוצא, והחיצון דוחק ונכנס. וככל אשר היה הלכלוך המגואל לאורב ליופי, המשרה את רוחו על כל נפש ועל כל דבר בפרטו, כן היתה הערבוביה לאויבת ליופי הכולל, לסדר החולק מכבודו על כ ל ל הנפשות ועל כ ל ל הדברים בהתלכדן יחד למתכונת אחת. ושני אלה יחד, הלכלוך והערבוב, אשר הרגיעו בבתי דלת העם, הולידו את התשנוק (חיי צער בלי אורה ובלי נקיות. ב״ר ל״ז), לאמר, את חיי המהומה והזוהמה, המדכא את הנפש ומביאה לידי קצר רוח ולידי עמל ויגון ואינו נותן ללב לשמוח במעט אשר חנן לו ה׳, עד כי היו חיי מרבית אבותינו חיי צער גם במקום, אשר לא השיגה יד צורריהם להפריע אותם. ויען כי הסתלקה מעליהם רוח הסדר, היתה יגיעתם בכל דבר עבודה ועסק כפולה ומכופלת משל אחרים, והנאתם הנקנת כיגיעם לא השיגה אף את המחצה השליש והרביע, שאחרים משיגים ביגיעם. והתשנוק הזה פרי הערבוביה הוא, הנוספה גם היא על התחבולות, אשר חבלו צוררי ישראל להכרית מפינו אוכל, כי גם באיפת הרזון, אשר הותירו לנו משנאינו, שלחה המגערת, כי אין מכיר את מקומו ואין יודע לכון את שעתו, אין דבר נעשה בזמנו וסוף מעשה קודם לתחלתו, הדבור רב מכדי צרכו, והעשיה היא פעל אין ידים לו. ובראות הקהל, כי כל עבודה מסורסת וכל עצה מבולבלת, רפתה רוחם וידיהם התרשלו ולא הוסיפו עוד להאמין בכח לכם ובכח ידיהם, ותנח עליהם רוח סרה, שממון ותמהון לבב, ויהי שבר-רוח לחוט המשוך על ישראל. ותבא מזמת עושקיהם ולוחציהם, כי הובישה הגלות כל ששון וכל חיים מישראל, ותשכן דומה ושאיה על כל מעשיהם. וכל עין זרה, אשר לא היתה חדה להביט עמוקות נסתרות, ראתה רק את נבל שר העניות (עיין פסחים קי״א) בכל געל מראהו מרהיב את גבול ממשלתו בגרות היהודים ורודה באף ובחמה בקרב ישראל.

(עוד יבא)

הדוכיפת.

ב„רמת המצפה" גליון ט״ז חקר הרה״ח מתתיהו מיזיש כדרכו בבקיאות וחריפות נפלאה על מהות העוף, הנקרא בתורה דוכיפת. בכל מקום, שאני מוצא את דברי הרה״ח הזה בחקירה אני עושה את אזני כאפרכסת, אבל בפעם הזאת נראה לי, כי אין הרבה ממסקנותיו צודקות לאור הבקורת. בלי כל סבה חשובה ומכריחה רואה המחבר סתירה בין המעתיקים דוכיפת נגר טורא ובין העושים אותו לתרנגל הבר, וזה טעות לפ״ד. מדברי הש״ס (גיטין ס״ח ע״ב) עולה להדיא, כי השמות נגר טורא ותרנגל הבר יורו על עוף אחד. ומה שכתב הרמ״מ „אחד מן מסדרי הש״ס רצה לבטל את הנגוד ומעיר על תרנגל ברא והיינו דמתרגמינן נגר טורא", הוא מחוסר כל יסוד, כי גם בלא ההערה הזאת אין להבין את דברי הש״ס שם „ומנח להו אשינרא דטורא ופקע טורא" אלא בתור מדרש אגדה להשם נגר טורא, ומהלשון „והיינו דמתרגמינן" פשיטא שאין לשפוט על הוספה מאוחרה, כי כבר מצינו סגנון זה להאמורא רב יוסף. (שבת ס״ד ע״א.)

אבל יסוד הדבר כך הוא. בשם „דוכיפת" הבינו חז״ל בכל מקום את העוף וויעדעהאָפּף, והשם תרנגל ברא היה אצלם משותף לכל מיני עופות השדה, השוים באיזה תכונה להתרנגל. דומה לזה מצינו בצפור דרור, שהוא שם משותף לכמה מיני עופות מתכונה ידועה, כמ״ש הרמב״ן (ויקרא י״ד ד׳) והתוי״ט (נגעים פי״ד מ״א) ד״ה דרור. והנה כשנתבונן בהעוף וויעדעהאָפּף נמצא, כי בדבר אחד הוא שוה ממש להתרנגל. התרנגל מנקר באשפה, (עיין פסחים ח׳ ע״ב ויומא ע״ה ע״ב) וכן הוא גם דרך הוויעדעהאָפּף, אשר מטעם זה כנוהו באמת חוקרי הטבע בשם צפור האשפה (קאָטפאָגעל) או תרנגל סרוח. (שטינקהאהן) וברור לפ״ד, כי התכונה היסודית הזאת מתבטאת בשם תרנגל ונגר טורא. נגר-טורא אין פירושו החרש שעל ההרים כדברי הרמ״מ, אלא הוא תמונה אחרת מהשם תר-נגל, ושניהם מורים על נקור באשפה, כי המלה תר או טור משמשה ע״פ הנחתה הראשונה למושג אדמה „terra" ברומית, וכן מצינו בפסיקתא דר״כ (ריש פסקא ויהי בשלח) שרי מתרתר עפרא עליהון, וחלוף הלמד ברי״ש הוא מצוי לרוב בעברית כמו אלמנה ארמלא, שלשלת ושרשרת. לפי״ז פתרון השמות נגר טורא ותרנגל הוא: מנקר בעפר או באשפה. ולא עוד אלא שאני אומר, כי הוראה זאת מונחת גם בשם דוכיפת, כלומר דוך-כפותי דוך נגזר משרש דכא, הקרוב ע״פ מובנו לפעל נקר, היינו נקור ע״י דכוי או דחוי, וכפות פתרונה זבל, כמו׳ לנקוט שערתא דמשתכח בכפותא דכודנא. (שבת קי ע״ב).

יצחק הירש.

(עוד יבא)

מתחת אבן-שתיה.

הגנבה, שגנבו חוקרים אנגלים בהפירתם מתחת קרקע מקדש עמר, העומד על מקום בית-המקדש בירושלם, היה לענין פוליטי, המרעיש לא רק את שלום ירושלם, כי-אם את כל הפוליטיקה הטורקית. כבר הוכנסו אינטרפלציות לפרלמנט בקושטא, בירושלם נשמעו דברים בחוצות, שהיו עלולים להפוך שנית כסא השולטן והממשלה החשמית: אין לנו חלק בשולטן ולא נחלה בצבא טורקיא! ומיליוני בני אדם בכל העולם קוראים את הדברים בעתונים בכל לשון ומתענגים פעם על ענין חדש, מגרה את העצבים המשועממים. לא דבר קטן הוא, מקרקע מקדש המלך סולומן בן דאוויד הוציאו את מטה משה, את ארון העדות, את עטרת המלך „העטרה שעטרה לו אמו" ואת המנורה הטהורה ואת כל כליה ואת מטמוני ככרי הזהב, שהסתירו מלכי יהודה מפני אויב וכתבי-יד עתיקים, המבררים בלי פקפוק את דבר עלות אותו האיש ומחמד השמימה. ומי יודע מה עוד! הלא עשר תבות מלאות אוצרות בית-המקדש הוליכו באניה מיפו לאנגליא, הלא כן אומרים, פלוני שמע בעצמו ופלוני ראה בעיניו את פלוני החשוד בחצר מקדש עמר. והעם הערבי מתרגז ונשבע להנקם בזרים הזדים הארורים, שהעיזו לשלוח יד בקדשי הקדשים של המאמינים הערבים וגם בממשלה הטורקית, שפקידיה לקחו שחד, לפתוח מערת המקדש לבאים במחתרת. ואנחנו העברים עומדים מנגד וקוראים את החדשות מירושלם ככל האדם, כאלו קראנו, שחללו היפנים את קברות קיסרי חינא במוקדן, כאלו אין לנו בדברים האלה אלא חדושם, להתענג על הזרות שבדבר. ומי יודע אם עולה עכ״פ על שפת איזה קורא יהודי האנחה הישנה: „ראה ה׳ את עניי כי הגדיל אויב. ידו פרש צר על כל מחמדיה, כי ראתה גוים באו מקדשה". כאשר העפיל לפני שנה יהודי אחד בחברון, לרדת שתי מעלות, המורידות אל מערת המכפלה, בתקוהו הערבים בחרבות וקרעוהו לגזרים. ליהודים אין חלק „בקדשי המחמדים". וכשבאו אנגלים לרדת אל המערות אשר בהר המוריה, נפתחו לפניהם כל השערים ברשיונות מאת המניסטריום הטורקי ובכסף שחד העונה את הכל, שנטלו הכהנים והשוטרים בירושלם והם נכנסו לפני ולפנים מתחת אבן השתיה והוציאו מה שהוציאו והלכו להם ויזכו את העולם בספרות חדשה על-אדות קדמוניות בית-המקדש ומלכות בית דוד. דעתנו בענין הזה היא, כי אין לדאוג, שהוציאו כלים מביהמ״ק או מחמדי קדמוניות אחרים. אם נמצאו באלה בקרקע ביהמ״ק, אז כבר הוציאום בלי ספק בשעת החרבנות ובשעת בנין מקדש עמר. וירמיהו הנביא, שהסתיר את ארון העדות בימי יאשיהו, לא הניחו במקום, שתוכל כל יד למשמש בו. אבל מכאובנו גדול עד אין לשער בראותנו את קלת-הדעת, שנוהגים הגוים, המחמדים עם הנצרים, בקדשי ישראל מימי קדם ועלינו זרעם לעמוד מנגד ולקרוא „חדשות" עד-ארותם.

אחרונות.

ד״ר אדולף גרוס התישב סוף סוף לשמוע בעצת חבריו הדמוקרטים הפולנים ודאשינסקי הסוציאלי, להכנס אל הקלוב הפולני אם יבחרו בו בקראקא. עתה החובה על ההנהגה הציונית להקים פה קנדידט לאומי ואם יהיה אדם הגון יש תקוה טובה, שכבחירה מצמצמת יתאחדו עליו רוב הדעות דיהודיות והסוציאליות.

שתי מפלגות הסוציאליים היהודים, זו שבפרקציה הפולנית וזו המכונה סוציאליים יהודים, התחברו למפלגה אחת וד״ר דיאמנד התחייב לדבר בשם המפלגה היהודית ולדרוש זכיות לאומיות ליהודים. ודאשינסקי הבטיח אשור המפלגה בקונגרס האינטרנאציונלי, כלומר אשור הלאום היהודי. וכל זה לתועלת היחיד דיאמנד, להבטיח את המנדט בידו ולקפח מנדט ציוני. ע״כ לא כל הסוציאליים היהודים שמחים בשלום הזה.

קאנקורז.

נבקש מורה מומחה היודע ללמד תנ״ך עם העתקה (דייטש איבערזעצונג) ורש״י ומשניות ושיוכל לשרת אצל חברתנו בתור בעל תפילה ובעל קורא בשכר י״ב מאות כתרים לשנה מלבד הכנסות צדדיות. ההתמנות תהי׳ לע״ע על חצי שנה. (פראוויזאריש). החפץ בהמשרה יפנה בבקשתו ותעודותיו אל הגבאי החי״מ עד (10-מען מאי) י״ג אייר תרע״א פה זאבלאציע ה. זיסמאן.

Heinrich Süssmann, Spengler Znbłocie Żywiec.

קל-כרוז.

קהל עדתנו דורש אחר רב אב״ד, לתת על ראשו כתר הרבנות בעירנו.

החפץ במשרה הזאת עליו להביא עד חדש מנחם אב שנה זו תעודותיו מגאוני זמננו, כי גדול הוא בתורה ובירי״ש ובקי בהוראה, גם תעודה כי ראוי לאותו אצטלא עפ״י חוקי הממשלה ואם תחסר לו תעודה זאת יקובל בתור ראש ב״ד.

ברעזאן לסדר „ולהורות את בני ישראל".

מאנדיל באנדלער נשיא העדה.

לשעורים.

הנני נותן קומפלטים שלמים של מכתבי הוראתי בשפת הוראה יהודית או אשכנזית לשלם לשעורים קטנים. פרוספקט מפורט הנני שולח חנם. מכתב לדוגמא כתר ושלשה הלרים. מי שרוצה בקומפלט שלם לשלם לשעורים יואיל נא לפנות אלי והודעתיו את התנאים.

S. WAŁKOWSKI KRAKAU, Postfach 119.

קאטלוג Nr. 7-8

מן ספרים ישנים בהצי חנם.

יצא זה עתה לאור, מכיל אלף ומאתים ספרים יקרים.

הרשימה תשולח חפשי לכל דורש.

J. LIPSCHÜTZ

Antiquarian Hebrew Bookseller

1, Finch St. Brick Lane London, E.

תקון טעות. במכתב מדרוהוביטש בגליון הקודם נדפס בטעות ברשימות המתנדבים י׳ פעלד 300 וצ״ל יוליוס פעלל 300.

מענדל מעלצער שרה אשכנזי
מאורשים בניסן תרע״א
זאביה פאטאק זלאטי

יהושע ש. שנאפס באבצי שווארץ
מאורשים באייר תרע״א
קאסמאטש שאדאָווא (בוק׳)

צבי (זיידע) צוידערער בלהה זינגער
מאורשים בניסן תרע״א
דלטין אטיניה

את חברי מר צבי צוידערער הנני מברך במז"ט לארוסו. אבא פיפר — דלטין.

מעמק לבי הנני מברך במז"ט את רעי היקר מר טודרוס קראהן במושציסקא לארוסו עם מ' רחל בירמאן פה. אריה ליבוש דיאמאנט — שווילטשע.

ברגשי גיל והדוה אברך במז"ט את ידידי ההב"ב מר טודרוס קראהן במושציסקא לארוסו עם ב"ד מר' רחל בירמאן פה. שמשון בירמאן — שווילטשע.

במז"ט מקרב לבי לרעי היקר מר משה ליב ווינד לארוסו עם מ' הנדל הויפטמאן בסקאלע.

אברהם ציך — בוברקא.

מז"ט לידידי מר משה אריה ווינד לארוסו. נפתלי הירץ זאלץ — בוברקא.

אברך בהדוה במז"ט את אחי היקר מר משה ואת כלתו מרת אסתר טענצער במיעלעץ לארוסם. מז"ט להורי ולכל המחותנים.

יעקב גאלדשטיין — אשפיצין.

ממעמקי לבי אביע במז"ט לרעי היקר מר יוסף מיללער לארוסו עם מ' אסתר זעקעל פה. מז"ט להוריו. אורי פערן — קאמארנא.

אביע בזה במז"ט לידידי מר זעליג מעער בברודינא לארוסו. מז"ט להוריו. אלעזר שיקלר — וויזניין.

תזל בטל ברכתי במז"ט לכבוד ידי"נ אדוננו הרב המאה"ג חו"ב כש"ת מו"ה מאיר שפירא שליט"א להתקבלו על כסא הרבנות לאב"ד דפה גלינא והגליל. יהודה ליב באננער.

הנני מברך במז"ט את מר שמואל שנייד לארוסו. ליב ווייזענגרין — רודקי.

בידידות ואהבה נברך את רענו הנכבד מר שמואל שנייד פה לארוסו. מז"ט להוריו.

אלטר פריזל, פנחס טרויגאט — רודקי.

אגיש במז"ט לידידי ורעי מר שלום רייך בקאלבישוב לארום ש"ב מ' חנה ליבטמאן.

משה גראבשריפט ורעיתו — זאבנא.

מקרב ולב עמוק נברך במז"ט את אחותנו מ' חיה ואת חתנה מר שמחה ווייגמאן בסוקולוב.

יעקב ויחיאל באיר בארגער — רוזוואדוב.

ברגשי חבה ורעות אברך מלבי פנימה במז"ט את ב"ד מ' שיינצי מעחר בקוטי לארוסה עם אחי היקר מאיר. מז"ט להוריה. חיה מעהר — זבלוטוב.

הוצאת „תושיה" ורשה.

ביבליותיקה גדולה

(מבחר הספרות העברית מכל הזמנים).

חמשים (50) ספרים בשנה, ספר בכל שבוע

נגמרה בדפוס הקבוצה הראשונה (א—נ) [הספר האחרון של קבוצה א' הוא „ספר הכוזרי" לר"י הלוי, נערך ונסדר ע"פ השואה עם המקור הערבי, עם מבוא, הערות ובאורים, ע"י א. ציפרינוביץ].

מחיר כל נומר 50 ק', לחותמים יעלה רק במחיר 20 ק'. מחיר כל הקבוצה הראשונה 10 רובל. מכ' הדר בשמונה עשר ברכים (מלבד לז' נומרים מספרים שלא נגמרו עדיין, שיכרכו בהגמרם) **13** רובל.

המשלוח ע"ח הקונה: ברוסיא: 1 רובל, בחו"ל: בגרמניה ואוסטריה 1.25 ר'. באנגליה ויתר ארצות אירופא 2 ר'. באסיה, אפריקא ואמירקה 2,50 רובל.

מחיר החתימה של ה„ביבליותיקה הגדולה": ברוסיא: 12 ר' לשנה, 6 ר' להצי שנה, 3 ר' לרבע שנה עם המשלוח (בלי משלוח ינוכו 2 ר' לשנה).

בחו"ל: 13 ר' לשנה וכן לחצי ולרבע שנה בערך, עם המשלוה.

חותמי ה„ביבליותיקה הגדולה" יכולים לקבל את ה„ביבליותיקה העברית" (מאתים ספרים בכל מקצעות הספרות) במחיר 20 רובל תחת 50 רובל. מכורכת הדר בחמשים כרכים במהיר 30 רובל תחת 50 רובל. המשלוח ע"ח הקונה. אפשר גם בתשלומין לשיעורין, בהוספת 4 ר' על המחיר.

פרוספקט מפורט ישלח חנם לכל דורש.

Verlag „TUCHIJAH", Warschau.

מארצות אחרות מתקבלים כספים בכספי המדינה לפי הקורס.
אפשר לחתום אצל כל בהמ"ס העברים.

יצא לאור ספר

תולדות תנאים ואמוראים

בשלשה חלקים

אלף ושלש מאות עמודים גדולים, יכיל בקרבו קורות ימי חיי רבותינו הנזכרים בש"ס בבלי, וכל המפרשים מן שמעון הצדיק עד סוף רבנן סבוראי, דברי ימי חייהם, ושטתם, אבותיהם וב"ב, סדר למודם, רבותיהם, חבריהם ותלמידיהם ותקנותיהם כל המאורעות והקורות בימי חייהם מסודר ע"פ **א"ב** עם באורים והגהות וגרסאות קרות. — מחיר כל השלשה חלקים באנגליא 10/6 (מבירך 13/6, רגל מכורך 20/-) באשכנז 12 מארק (מכורך 15 מארק) בצרפת, הולאנד, אוסטריא, אונגארן רומניא 14 פראנק או כתרים באמריקא קאנאדא 3 דאלאר. נאכנאהמע אין באנגליא

גם יצא לאור הספר המפורסם **אגרת רבינו שרירא גאון** עם באור יקר בשם **פתשגן הכתב**, מחולק בפעם הראשונה לשלשה חלקים ופרקים מחיר הספר באנגליא 2|6 (רגל מכורך 5 שילינג), 2,50 מארק, 1 רו"כ 3 כתרים הכל עם המשלח. מאת הרה"ג ר' **אהרן הימן** בעל המחבר ספר בית ועד לחכמים.

מחיר הספר בית ועד לחכמים |4, 5 מארק, 6 פראנק, 2 רו"כ 1¼ דאלאר.

למוכרי ספרים הקונים לפחות 10 עקסעמפ. ינתן ראבאט. — אדרעסע להמחבר

Rabbi ARON HYMAN, 3a Tenter street, North, London E. England

במחברים אל ישלחו את ספריהם בחליפין, אלא ישלחו כרטים כפול ויקבלו תשובה.

כשרה זעלכווארען־פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטעז זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו.

אונד ערצייגט נור פרימא־ווארע
בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

מתקבלת החתימה

ביבליותיקה קטנה

ספרי מקרא נבחרים מתוך ספרותנו הישנה והחדשה ומבחר הספורים מתולדות ישראל, ערוכים וממודרים לבני הנעורים.

ספר בכל שבוע

יצאו ונשלחו לחותמים ספרי הרבע הראשון:

1) א, ב) ר' גרשום מאור הגולה		עפ"י ד"ר ם. ליהמאן
2) ג, ד) בוסתנאי	"	" " "
3) ד—ח) הוהודים ונוסעי הצלב	"	ריספארט.
4) ט—יא) ר' אברהם אבן עזרא	"	ל. פיליפסון.
5) יב, יג) מרדכי אהרן גינזבורג, כתבים נבחרים. (עם תמונתו ותולדותיו)		ע"י י. פיכמאן.

מחיר כל נומר 15 קופ', עם פורטא 19 קופ'.
לחותמים עולה כל הרבע רק במחיר 1,25 רובל, עם חמשלוח 1,50 רובל.
מכורך הדר בבד אנגלי 1,50 רובל, עם פורטא 1,80 רובל.

החותמים יכולים לקבל גם כריכות בלבד לכל הרבע במחיר 20 ק', עם המשלוח 25 קופ'
מחיר החתימה ברוסיה ובחו"ל: 6 רובל לשנה וכן לחצי ולרבע שנה בערך.

הביבליותיקה הקטנה מכילה בקרבה את ארבע המחלקות האלה: I ארץ ישראל, II ספרותנו הישנה, III ספרותנו החדשה והצעירה, IV ספורים הסתוריים מעובדים לבני הנעורים.

חותמי הביבליותיקה הקטנה יכולים להשיג את הביבל' לילדים ולנערים הוצאת „תושיה בהנחה גדולה מן המחיר הקצוב:

קבוצה ראשונה (לילדים, בנקוד): „אבותינו", „גדולונו" (30 חוברות), „נצנים" (100 נומרים) „פרחים" (250 נומ'), „לילדים" (200 נומרים) תחת 15,80 רובל
רק במחיר 10 רובלים.

קבוצה שניה (לנערים): „בכורים" (200 נומרים), „לנערים" (117 נומ') תחת 9,02 רובלים
רק במחיר 7,50 רובלים.

עולם קטן, קובץ מקרא, מהדורא ראשונה, בנקוד ובלי נקוד, תחת 1,50 רובל
רק במחיר 1 רובל.

עולם קטן מהדורא שניה, בנקוד, תחת 3,50 רק במחיר 2,50 רובל.

המשלוח ע"ח הקונה, כפי שיעלה.

אפשר להשיג את כל אלה גם מכוי הדר בבד אנגלי בתשלום נוסף בעד הכריכה „אבותינו" ו„גדולינו" 25 ק' כ"א. „נצנים" 30 ק', „פרחים" 1,25 רובל, „לילדים" 1.20, „בכורים" 60 ק'. „לנערים" 1,20 ר'. עולם קטן I 60 ק'. „עולם קטן" II — 1 רו"כ.

אפשר לחתום גם ע"י בתי מסחר הספרים העברים והסוכנים, שבכל אתר ואתר, אשר מלאנו את ידם לאסוף חותמים בשביל ה„ביבליותיקה הקטנה".

פרוספקט מפורט ישולח חנם לכל דורש.

Verlag „TUSCHIJAH", Warschau.

המחירים הם בכסף רוסיה, ברובל וקופיקות.

מארצות אחרות מתקבלים כספי המדינה לפי הקורס. בגליציה אפשר לחתום ולהשיג את ספרי הביבליותיקות של „תושיה" אצל כל בתי מסחר הספרים העברים בכל אתר ואתר.

את בית מסחר הספרים הגדול המפורסם

של ר' אהרן פויסט ע"ה

קניתי זה איזו חדשים והנהו עומד עתה תחת רשותי, והנני עושה כל מה שביכלתי להגדיל המסחר ולהאדירו הן בקניות כל מיני ספרים. שנחסרו עד היום מהרשימות של הר' אהרן פויסט, והן בקניות מחדש הרבה ספרים ישנים וחדשים, שנתוספו מזמן הדפסות הרשימות עד היום, ומעתה תהי' הנהגה חדשה ומתוקנת, לשרת את הקונים בזריזות ובדיוק וגם המחירים יהיו במקח השוה. ע"כ אבקש מהקוראים הנכבדים הי"ו, כל מי שירצה לקנות או למכור ספרים הן ישנים הן חדשים, מוכן אנכי להפיק רצונם עצה"ט הן במזומן מעות והן בחלופין על ספרים אחרים.

וגם זאת להודיע, כי זה שנים רבות, אשר הנני סוכן בית-הדפוס ומסחר הספרים של האלמנה ואחים ראם בווילנא, ויש לי זכות של

ממכר יחידי בכל מדינות עסטרייך ואונגארן.

ע"כ כל הסוחרים בכל מקום שהם וכל הקונים שירצו לקנות מספרי הדפוס של ה' ראם בווילנא יפנו אלי ואפיק רצונם בכל האפשרי ולחשוב העלים וגם הכריכות הכל במקח השוה וגם להסוחרים שיקנו סכום מסוים לתן פ"צ הגון לפ"ע הקני'.

שמעון ניימאן.

מוכר ספרים בעיר טארנאוו (גאליציען) ופה קראקא.

האדרסה לקראקא היא הפירמא הקודמה:

A. FAUST, KRAKAU.

M. Gutwirth, Krakau

MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen. **AUSSER KARTELL.**

BUCHFÜHRUNG
Schönschrift und Kontorpraxis etc.
lehrt brieflich, gerichtl. Bücherrevisor F. Simon
verlangen Sie gratis: Probebrief 13 von der
Berlin W 35.

האטעל וריעסטויראציאן כשר

לבע״ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב׳ רחוב רזעזניצקא 13

טעלעפאן נו׳ 1314

אויטאָמאַטישער מאַססענפענגער

פיר ראַטטען קר. 4 —, פיר מייזע קר. 240, פאנגען אָהנע בעאויפזיכטיגונג ביז צו 50 שטיק אין איינער נאכט. היכטערלאססען קיינע וויטערונג אונד שטעללען זיך פאָן זעלבסט אויף. שוואַבען פאַללע, איינציג אין איהרער ארט, **1000 שוואַבען** אונד **רוססען** אין איינער נאכט פאנגענד, אַ קר. 2.40. איבער דיא בעשט. ערפ. פערז. פר. נאכנ. דורך

Z. Humann, Wien II, Aloisgasse Nr. 3.

פיעל אנערקענגונגסשרייבען. פאר מינדערוועטיגען נאכאהמונגען ווירד געווארנט.

הגיון דברי חכמים.

מורה דרך בביאור דברי חכמינו בתלמודים ובמדרשות, למצוא את הרעיון האמתי באגדותיהם ובמליצותיהם בדרך מדעי גמור. ונלוה לספר בסופו

קונטרס הידיעה והבחירה.

בו תשובה מספקת על השאלה הגדולה הזאת ע״פ העיון הפילוסופי האמתי.

מאת דר. וואלף מישעל

אב״ד ומטיף בק״ק קימפאלונג בוקאווינא.

(הספר מכיל 205 עמודים גדולים).

מחירו 3 כתרים. — להשיגו אצל המחבר

Rabbiner Dr. W. MISCHEL
Kimpolung (Bukowina).

ספר נפלא

Cudowny Samouczek

Wunderbuch

zum Selbst-Unterricht der deutsch. Sprache in zwei Sprachen (polnisch-deutsch)

vorgetragen von

JOSEF SAS JAWORSKI

Gymnasial-Oberlehrer

und MAJER LAUB

bekannten Pedagogen.

Bis heute 2 Teile gedruckt zu je 32 grosse Seiten.

Preis 1 Krone für beide Teile

auch Briefmarken werden angenommen.
Bei Postsendungen 10 h. mehr.

Zu bekommen bei

Majer Laub, Krakau Dietelsgasse 9.

Hier habt Ihr Gelegenheit, auf eine ungewöhnlich leichte Art die deutsche Sprache im besten Sinne des Wortes, zur erlernen.

ספרי הלמוד של ש. ל. גרדון, ורשה.

א) **הלשון** ספר ראשון: ספר למוד לשפה, לדקדוק ולאורתוגרפיה עם עבודה עצמית מסודרת לתלמידים. בו יבאו: פרקי־קריאה מצוינים בתוכנם ובסגנונם, שאלות לתלמידים, תרגילי דקדוק בנטיות השמות והפעלים ופרקי־הכתבה (דיקטנדה) והכל בשטה קלה.

מחירו 60 קאפ. פארטא 10 קאפ.

ב) **הלשון** ספר שני: ספר למוד לשפה, לדקדוק ולאורתוגרפיה עם עבודה עצמית מסודרת לתלמידים עם ציורים. בו יבאו פרקי קריאה, יצירות ספרותיות נאות כתוכנן העשיר ובסגנונן הרענן; שאלות לתלמידים; תכניות לספורים, נטיות הפעלים בכל הבנינים והגזרות ופרקי הכתבה מתאימים להם.

מחירו 85 קאפ. פארטא 10 קאפ.

ג) **הלשון** ספר שלישי: ספר למוד לשפה, לדקדוק לסגנון ולספרות העברית עם עבודה עצמית מסודרת לתלמידים. בו יבאו: פרקי קריאה סופתיים, מבחר מפניני ספרותנו העתיקה והחדשה: למן כתבי הקדש, המשנה והאגדה ועד מיטב יצירותיהם של גדולי המשוררים בדורנו, פרקים הסטוריים ותולדות גדולי ישראל. תכניות לחבורים, נטיות הפעלים הזרים, הכנוים, המשפט וחלקיו וכל תורת הנקוד. **כן מקיפים שלשה ספרי „הלשון“ את כל הלקי הוראת „הלשון“ העברית.**

מחירו 1,25 רו״כ, פארטא 20 קאפ.

ד) **המקרא:** נביאים ראשונים לתלמידים, עם באור המלים והענין, ובסוף כל פרק סדורות שאלות לתלמידים ותכניות לספורים. וכה תהיה לתלמידים עבודה עצמית גם בלמוד הנביאים.

ספר ראשון: **יהושע, שופטים, רות,** מחירו 40 קאפ. פארטה 0 קאפ.

„המקרא“ ספר שני: שמואל א׳ ושמואל ב׳ הולך ונסדר בדפוס.

המכירה הראשית בארצות אוסטריה־אונגריה היא אצל ה׳ א. רובינזון סטניסלוי.

אדריסת המחבר: **S. L. Gordon, Warschau Kup. 7**

„KOSMOS“

Unfall-und Haftpflicht-Versicherung-Aktien-Gesellschaft in Wien.

General-Repraesentanz für Galizien u. Bukowina:

Josef Gruber in Tarnow Wałowagasse 17.

Vertreter werden unter günstigen Bedingungen aufgenommen.

Zu wenden an:

JOSEF GRUBER, in Tarnów.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus

JOSEF WECHSE R

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטרעטער דער גראמאפאָן אקציען־געזעללשאפט

מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל“

גרעססטעס לאגער פאָלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטטען מיט מארקע „ענגעל“.

20.000 פלאטטען ערסטגרעסטער קינסטלער

שטעטס אם לאגער

רעפעראטורמיילע אונד ווערקשטעטטע אם אָרטע. בעסטע אומטוישבעדינגונגען. — פרייזקאטאלאָגע גראטיס אונד פראנקא.

לעמבערג, טעלעפאן 2033/II
קראקוי, טעלעפאָן 461

האטעל ציפפער׳ לעמבערג

HOTEL ZPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration **MAJER KATZ, Rajfana 9.**

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרזח של ה׳ מאיר כאטץ ז״ל

בלבוב׳ ברחוב רייטאנא 9

הנודעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרון הבשר אף למהדריז מן המהדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב טעם ודעת ובנקיון עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם בחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הדרוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא דשן, גם סניף מיוחד למאכלי הלב נערך על ידי ברחוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניה שלי במאכלים ערבים לחיך, למען השביע רצון את כל הדורשים לשכני

צבי הירש ציפפער.

שוחט־עופות׳ חזן וקורא

ממשפחה הגונה, שיש לו כתב קבלה מאת הגאון ר״ל הורוויץ מסטניסלב ז״ל מבקש לו משרה. לפנות אל

Schulom Weintraub, Stryj.

דער הסידיזמוס.

ספר יקר ונכבד לקודות השתלשלות ההסידות מימות רבנו הבעש״ט הקדוש זצ״ל עד דורנו זה, וקורות חיי כל האדמודי״ם הקדושים, אדירי האמונה, נושאי דגל ההסידות זליה״ה מאז ועד עתה, חובר בשפה הגרמנית מאת הה״ג המפורסם החוקר המקובל, נזר ההכמים ופאר החסידים, מוהר״ד אהרן מארקוס שליט״א. הספר הזה הוא הדש בספרותנו, כי עד עתה לא נכתב שום ספר, שיספר באריכות תולדות ההסידים וההסידות כמו הספר הנ״ל, ועשה רעש גדול בתבל. מחירו מבורך M 12. להשיגו בבסה״ס של

S. MARCUS Buchhandlung
in HAMBURG Schlüterstr. 79.

כן יש להשיג בבית־מסחר הנ״ל שאר ספרי הר״ד אהרן מארקוס נ״י.

NIEDERLÄNDISCHE Lebens - Versicherungs Gesellschaft Wien I, Aspernplatz im eigenen Palais. Versicherte Kapital ca. 380 Mill. Vertreter werden gesucht. Gute Konditionen. Sub-Direktion: Lemberg, Szajnocha Nr. 3. Löbel Taubes.

ניצליך און פראקטיש לשבת !

דיא וועלט־בעריהמטע שלאָססער־בלעך

טשאלענט אפען

זאָללען אין קיינע יודישע פאמיליע פעהלען. גאַראנטירט 20 יאהר אויסהאלטבאר מיט אביסל האלץ־קאָהלען בעהייצט האלטען זיי היטצע 30 שטונדען אַן. אויף יעדען פלאץ אהנע רעהרען אנצובריננגען. בעזיטצען פיעלע טויזענדער פריוואט דאנקשרייבען זאווי פאָן רבנים וגאוני ארץ. פרייזע: 1 אָפען פאָן 4 טעפפע פער 3 ליטער 2 פיר חלב 2 פיר בשר, אין סעפאראַטע אבטיילונגען, 11 קר. דעטאַ פער 4 ליטי 13 ק. 1 אָפען פאָן 6 טעפפע פער 2 ליט׳, 2 חלב 4 בשר 12 ק׳ דעטא א 3 ליט׳, 13 ק. דעטאַ פער 3½ ליטער 17 קר. דעטאָ פעד 4 ליטער 20 קר. זענדע נור געגען פאָסט נאכנאהמע. צו יעדען אָפען ווירדאיין געברויכסאנווייזונג בייגעפיגט.

שאפט אייך אן, איהר וועט מיר דאנקען !

Josef Perlberger Krakau,
Blech-Öfen Fabrikant Breitegasse 14

☛ המצאה החדשה ! ☚

ספר טוב לבתי ספר ולחדרים מאושר מטעם הממשלה אשר להשכלת העם

המדריך בשפת כתבי הקדש

הלוא הוא המפתח לתנ״ך ולגנזי הלשון.

דרך חדשה ללמוד וללמד כל שרשי תנ״ך בתשע מאות פסוקים, ומלאכת העתקה וכל ספורי תנ״ך בלשון המקרא בקצרה, עם כל המצות ויסודי הדת, ועם רשימת המלים ע״פ א״ב, לוחות לנטיות השמות והפעלים, ותרגילים רבים (הטוב לכל לומד דקדוק) הכל בהעתקה אשכנזית צחה, וגליון לחנוכי דקדוק ונתוח.

מחיר חוב׳א׳ כתר אחד, עם פארטא K. 1.20 ע״י נאכנאהמע K 1.50 — להשיגו אצל המחבר

J. L. RABINOWICZ, Religionslehrer
Boskowitz (Mähren).

Wyd.: { Naftali Hof
S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.